



วารสารชัยมงคลปริทรรศน์

Journal of Chaimongkol Review

ISSN : 3027 - 8848 (Online)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 Vol.1 No.2 July-December 2021



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

เกี่ยวกับวารสาร

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN 3027-8848 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงที่มีการประยุกต์พระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

วารสารรับตีพิมพ์บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ

- **บทความวิชาการ** คือ บทความที่นำเสนอบทวิเคราะห์ วิจัย รวมถึงการรวบรวมความรู้ ระบุถึงภูมิหลัง วัตถุประสงค์ และแนวทางการแก้ปัญหาที่บ่งชี้ถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ บทความจะต้องนำเสนอทฤษฎีที่มีอยู่หรือทฤษฎีใหม่ที่อ้างอิงความเห็นจากนักวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกลาง และมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ และหรือประยุกต์กับพระพุทธศาสนา จำนวนคำเฉลี่ยในบทความวิชาการต้องไม่เกิน 8,000 คำ

- **บทความวิจัย** คือ บทความที่นำเสนองานวิจัยที่แสดงถึงความคิดริเริ่มและเกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ และหรือประยุกต์กับพระพุทธศาสนา บทความวิจัยต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน กระชับ มีความแปลกใหม่ มีโครงสร้างที่ดี รวมถึงการอภิปรายผลงานวิจัยโดยสรุป จำนวนคำเฉลี่ยในบทความวิจัย ไม่เกิน 8,000 คำ

- **บทวิจารณ์หนังสือ** คือ การเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ให้ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ ดรรชนี มีการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหา เหมาะกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน ผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์ เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

การใช้ภาษา:

วารสารเปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมุ่งเน้นให้บทความมีการใช้ภาษาที่ให้ความหมายที่ชัดเจนและมีความกระชับรัดกุม

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์:

วารสารมีนโยบายในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ หลังจาก accepted (ยอมรับการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น เก็บเพียงครั้งเดียว) ทั้งนี้ทางวารสารจะดำเนินการออกใบเสร็จรับเงินกับทางมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ส่งบทความทุกบทความ โดยมีอัตราค่าธรรมเนียมดังนี้

- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยหนังสือ จำนวน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ
- บทความวิจัย จำนวน 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ

กรุณาชำระค่าธรรมเนียม หลังจากได้รับอีเมลให้ชำระเงินจากวารสารแล้วเท่านั้น วารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียมให้ทุกกรณี

นโยบายการเข้าถึงบทความอย่างเสรี:

วารสารนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถเข้าถึงบทความทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และนิติศาสตร์และเผยแพร่งานวิจัยแก่ผู้ชมในวงกว้าง ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงได้แบบเปิด ซึ่งหมายความว่าบทความที่ตีพิมพ์ทั้งหมดสามารถเปิดออนไลน์สำหรับทุกคนจากทุกที่ในโลกโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ความเป็นเจ้าของและการจัดการ:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี เป็นเจ้าของวารสารชัยมงคลปริทรรศน์ วารสารได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี กระบวนการและการกำกับดูแลของวารสารสามารถทำได้ผ่านแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย การสนับสนุนทางการเงินทั้งหมดทำให้วารสารสามารถรักษามาตรฐานการตีพิมพ์ในระดับสูง โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้มงวด



ผู้จัดพิมพ์:

วารสารชัยมงคลปริทรรศน์ เป็นวารสาร peer-reviewed อย่างเป็นทางการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

พระปิฎกโกศล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
E-mail : paksiri.aenihon@gmail.com

.....

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
E-mail : paksiri.aenihon@gmail.com

ภคสิริ แอนิหน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
E-mail : paksiri.ae@mcu.ac.th

ยุทธนา ขวัญเมือง สำนักเรียนคณะจังหวัดราชบุรี, ประเทศไทย
E-mail : yutana1982@gmail.com

.....

คณะบรรณาธิการ

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
E-mail : paijitsakong@gmail.com

พระเมธาวันัยรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
E-mail : suthep.bud@mbu.ac.th

กฤตชน วงศ์รัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
E-mail : kritchana.won@gmail.pbru.ac.th

โสภาพร กล่ำสกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
E-mail : sopaporn.kla@mail.pbru.ac.th



วัชร เวชประสิทธิ์

E-mail : watchara.wet@mail.pbru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

วิวิศน์ สุขแสงอร่าม

E-mail : wiwit.suk@mail.pbru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

รักเกียรติ หงษ์ทอง

E-mail : rakkait.hon@mail.pbru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

กุลสกาวั เลาสลิตย์

E-mail : kulsakwao.lao@mail.pbru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

จักรวาล เหมือนแจ่ม

E-mail : Jack@forester64.com

นักวิชาการอิสระ

นรพัทธ์ เสาธงทอง

E-mail : paksiri.aenihon@gmail

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (หันตรา), ประเทศไทย

วารินทร์ จันทรัตน์

E-mail : Warin_Jantarat@hotmail.com

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ

E-mail : pbrusaranpat@gmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

พระครูธรรมธรไพบุลย์ ญาณวิบุโล

E-mail : oadsy1972@gmail.com

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

มนตรี วรภัทรทรัพย์

E-mail : papamontree@gmail.com

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

.....

กองจัดการ

พระมหาเกรียงศักดิ์ ฐิริวิฑโฒโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

จิณณะ พิทักษ์เกษมสุข

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

จิณห์วรา จันท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

ธนพงษ์ จุ้ยเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

อุษา กุศลางกูรวัฒน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

ไพรินทร์ ไตรวิทย์พานิชย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

จิรพจน์ ภู่อารัง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

นันทฤพร อุ่นริ้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสารชัยมงคลปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: Journal of Chaimongkol Review

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระเมธาวิเชียร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กฤตชน วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
โสภภาพร กล้าสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
วัชร เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
วิวิศน์ สุขแสงอร่าม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
รักเกียรติ หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
กุลสกาวั เลาสถิตย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
จักรวาล เหมือนแจ่ม	นักวิชาการอิสระ
นรพัทธ์ เสาธงทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (หันตรา), ประเทศไทย
สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระครูธรรมธรไพบุลย์ ญาณวิบุโล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
มนตรี วรภัทรทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
วารินทร์ จันทรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ, ประเทศไทย

บทบรรณาธิการ

วารสารชัยมงคลปริทรรศน์วิชาการฉบับนี้เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประเด็น กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2564 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุดควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระปิฎกโกศล

บรรณาธิการวารสารชัยมงคลปริทรรศน์

สารบัญ

เกี่ยวกับวารสาร	(1)
กองบรรณาธิการ	(3)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(8)

บทความวิชาการ

การนำเอาหลักธรรมมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร	1-12
---	------

* อารียา ชูศรี

การปฏิบัติตนคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา	13-24
--	-------

* พระวิศรุต อีโร

การพัฒนาชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนตำบลคลองโคน	25-32
--	-------

* เสฏฐิรัตน์ ดวงนกพัฒนา

การบริหารวัดด้วย “บวร”	33-41
------------------------	-------

* พระครูปลัดไพระ จำพวงค์

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : การกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นจริง	42-55
---	-------

* ทองอินทร์ มนตรี

ภาคผนวก	ภาคผนวก 1
---------	-----------

การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร APPLYING GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES WITHIN THE ORGANIZATION

อารียา ชุศรี

Arriya chusri

นักวิชาการอิสระ

Independent academic

Corresponding Author E-mail: 6530504041@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

หลักธรรมาภิบาลที่นำมาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร ซึ่งเป็นหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพนำสังคมให้ไปสู่ระดับสากล ต้องมีคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งหลักธรรมาภิบาลมีความหมายว่า การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการมีความสอดคล้องตามหลักศาสนาทั่วไป ในสังคมที่โลกก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนมีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นในทุกวัน สิ่งที่ยังอยู่คู่ประชาชน คือ หลักธรรมและหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลให้สังคมในองค์กรเป็นภาพรวมที่ดีถึงบุคคลภายในประเทศ เป็นเหมือนภาพลักษณ์ขององค์กร หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีมีความจำเป็นต่อกลุ่มเป้าหมายมากกว่าเพียงบทเรียน เพราะการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ จะส่งผลให้ปลูกฝังความเที่ยงตรงในสังคมการทำงานไม่ให้หายไป จะเห็นได้ว่าชาวสังคมที่มานั้นมักมาจากการสื่อสารผิด หรือการสร้างค่านิยมภายในองค์กรที่ไม่รัดกุมพอ ในปัจจุบันคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้กำหนดไว้เสนอเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องหลักธรรมาภิบาลไว้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้หลักการทั้งหลายล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะรักษา “ความสมดุล” ในมิติต่างๆ ไว้ เช่น หลักคุณธรรมก็คือการรักษาสมดุลระหว่างตนเองกับผู้อื่น คือไม่เบียดเบียน ผู้อื่นหรือตัวเองจนเดือดร้อน

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล; หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี; องค์กร; หลักธรรม

Abstract

Good governance principles applied within the organization This is a principle of good governance applied to provide quality personnel to bring society to the international level. Must have morality according to Buddhist principles, which the principle of good governance means. Good civic management Consists of 6 principles consistent with general religious principles. In a society where the world is progressing so quickly that new innovations occur every day. What remains with the people are the principles of Dhamma and good governance that result in society in the organization being a good overall image

for people within the country. It is like the image of the organization. Principles of good governance are more important to the target group than just lessons. Because the application is appropriate according to the situation. This will result in instilling honesty in the working society so that it does not disappear. It can be seen that popular social news often comes from miscommunication. or creating values within the organization that is not strong enough At present, the Civil Service Commission has clearly set out the regulations for the Office of the Prime Minister on the principles of good governance. It can be seen that all principles aim to maintain "balance" in various dimensions. For example, the principle of morality is to maintain balance between oneself and others. that is, not oppressing others or yourself to the point of suffering

Keywords: Good Governance; Management; Organization; Doctrine

บทนำ

ที่มาของหลักธรรมาภิบาล คำว่า Good Governance ค้นพบการใช้อย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อปี 1989 ในรายงานเรื่อง Sub Sahara Africa : From Crisis to Growth ซึ่งเป็นรายงานที่ธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ ถึงความล้มเหลวของรัฐในแอฟริกาในการพัฒนาประเทศในแง่ของโลกาภิวัตน์เพราะทั้งธนาคารโลกและกองทุนเงินระหว่าง ประเทศต่างเชื่อว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะทำได้เลยหากประเทศนั้นปราศจาก Good Governance หากกล่าวอีกนัยหนึ่งได้มีการเชื่อมโยงคำว่า “การพัฒนา” เข้ากับคำว่า “Good Governance” ได้มีส่วนช่วยกันผลักดันประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายที่ประสบความล้มเหลวในทางเศรษฐกิจ ให้บริหารจัดการเศรษฐกิจอย่างโปร่งใส ปลอดการทุจริต จึงเป็นที่มาของการใช้คำดังกล่าวกันอย่างแพร่หลายในประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยที่ประสบเศรษฐกิจล้มละลายในปี พ.ศ. 2540 โดยเหตุการณ์พองสบู่แตก หรือ วิกฤติต้มยำกุ้ง ซึ่งหลังได้รับการช่วยเหลือในปัจจุบันได้ต่อยอดไปสู่หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า หากจำกัฒมมองให้ภายในระดับองค์กรจำเป็นต้องมีหลักธรรมาภิบาลเพื่อความมั่นคง ประชากรจะมีคุณภาพเมื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีเป็นกฎเกณฑ์ที่สามารถทำได้ในทุกหน่วยงานโดยทัศนของนักวิชาการทุกท่านได้อธิบายคำว่าหลักธรรมาภิบาลได้ครอบคลุมและไปในทางเดียวกันว่าเมื่อมีการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลต่อสังคมไปในทางที่ดี เพื่อเป็นการอภิบาลภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ควรมีบรรทัดฐานทางสังคมปฏิบัติตามกันไป

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ในประเทศไทยบัญญัติคำว่า หลักธรรมาภิบาล อ่านว่า ทำ-มา-พิ-บาน ประกอบด้วย ธรรม + อภิบาล “ธรรม” บาลีเป็น “ธมฺม” (ทำ-มะ)

ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” กับ “อภิบาล” ซึ่งคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดีหรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็น “ธรรมาภิบาล” (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2541)

พจนานุกรม American Heritage Dictionary (1982) กล่าวว่า Governance หรืออภิบาลว่า หมายถึง 1) The act , process , or power of governing; governance : 2) The state of being governed ซึ่งเมื่อแปลตรงตามตัวอักษร คือการกระทำกระบวนการหรืออำนาจในการบริหารปกครอง ซึ่งเมื่อมีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงรัฐ (State) และระบบราชการ (Civil Service) และเมื่อมีการนำมาใช้ในองค์กรภาคเอกชนอาจเติมคำว่า corporate governance Governance หมายถึง “กลไกประชาธิปไตย” ส่วนเมื่อเติมคุณศัพท์ว่า Good แล้วจะกลายเป็น “กลไกประชาธิปไตย ที่ดี” คำแปลนี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่คำที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางคือคำว่า “ธรรมรัฐ” กลไกประชาธิปไตยที่ดีตามความคิดเห็น (อรพินท์ สพฤกษ์ชัย, 2541)

UNDP ได้นิยามคำว่า ธรรมาภิบาล ว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อจัดการกิจการของประเทศชาติบ้านเมือง หลักธรรมาภิบาลเดิมใช้ในภาคเอกชนเรียกว่า บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) เพื่อให้้องค์การเกิดประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคมสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI ให้คำจำกัดความ ธรรมาภิบาลว่า เป็นการปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองครองธรรม นอกจากนี้คำว่า การบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดย “ธรรม” ที่กล่าวข้างต้นไม่ได้มีความหมายเพียงแค่หลักธรรมทางศาสนา หมายรวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (United Nations Development Programme: UNDP, 1997)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2541) กล่าวว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” กับ “อภิบาล” ซึ่งคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดีหรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็น “ธรรมาภิบาล” เป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานทั่วโลกปฏิบัติกัน

ธรรมาภิบาลเป็นผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไปทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้กระทำลงไปหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมาภิบาล หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจได้ว่านโยบายที่กำหนดไว้จะได้ผล หมายถึงการมีบรรทัดฐาน (อานันท์ ปันยารชุน, 2542)

ธรรมาภิบาลเป็นระบบ โครงสร้าง กระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี” (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544)

หลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย 6 ประการ ซึ่งมักถูกใช้ภายในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย เพราะมีความเกี่ยวเนื่องทางสิทธิเสรีภาพ เช่น ความโปร่งใสด้านการดำเนินงานและสิทธิในการเลือกผู้แทนให้เข้าไปเสนอร่างกฎหมาย การทำงานให้ได้ประสิทธิภาพ ได้ความคุ้มค่า ในปีพ.ศ. 2540 เหตุการณ์ที่เศรษฐกิจโลกตกต่ำ ในเวลานั้นคำว่า Good Governance เป็นสิ่งใหม่ที่กำลังกลายเป็นความมั่นคงของประเทศในภายหลังจนถึงปัจจุบัน ด้วยหลักการเพียงหกข้อ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Laws) หมายถึง การตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัย เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอม พร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายและกฎข้อบังคับ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่มีมาตรฐานเชิงซ้อน (double standard) ไม่ให้มีการใช้กฎหมายไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ มีการรอบการปฏิบัติที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสอดคล้องกับข้อมูลข้างต้นที่ถูกต้อง โดยมีความคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพความยุติธรรมของสมาชิก เมื่อมองในมุมระดับภาคองค์กรหลักในข้อนี้หมายถึงความซื่อตรง มีความเป็นธรรมต่อผู้คน ไม่แบ่งแยกและปฏิบัติด้วยใจที่ลำเอียง การปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญสูงสุดในประเทศ ไม่คดโกงต่อบ้านเมือง

2. หลักคุณธรรม (Ethics) คือการไม่ทุจริต ไม่ประพฤติผิดวินัย ไม่กระทำความผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ รวมถึงการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ปลอดจากการคอร์รัปชันหรือนักรบชิงทรัพย์บังหลวง การไม่ละเมิดจริยธรรมหรือธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย เป็นการยึดมั่นความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ไม่สนับสนุนการคอร์รัปชันทุกชนิดตามแบบพลเมืองที่ดีและเมื่อพบผู้กระทำความผิดให้ช่วยตักเตือนและพาไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ยึดความเป็นคุณธรรมเรื่องการเป็นผู้นำที่ดี ผู้ตามที่ดีและสร้างวัฒนธรรมที่ประนีประนอมต่อกันภายในสังคม ไม่ควรสนับสนุนระบบอุปถัมภ์ให้ได้มาซึ่งอำนาจที่ไม่ถูกต้อง

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน มีความโปร่งใสในทุกขั้นตอน ให้คำแนะนำประชาชน

อย่างจริงจัง ปลุกฝังให้เยาวชนของชาติไม่มีการคอร์รัปชัน ด้านเทคโนโลยีสามารถทำได้โดยเว็บไซต์ให้น่าเข้าชม เปิดเผยสิ่งที่ประชาชนควรทราบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

4. หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทักษะ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น การประชาพิจารณ์รวมถึงการแสดงประชามติเพื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามหน้าที่ของปวงชนชาวไทย มีส่วนร่วมในการเลือกผู้ที่มีความสามารถ มีส่วนร่วมในการรักษาภาพแวดล้อม

5. หลักความพร้อมรับผิดชอบ (Accountability) คือหลักการสำคัญที่องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า (value of money) หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนร่วม เช่น รมรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ เป็นการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด (วิภาส ทองสุทธิ, 2551)

การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลมาใช้ภายในองค์กรภาครัฐ

ประการแรก คือ การยึดมั่นในหลักของวัตถุประสงค์ในการให้บริการแก่ประชาชนหรือผู้ที่มาใช้บริการ (Clear statement-high service quality) คือ การที่องค์กรบริการแก่ประชาชนหรือผู้ที่มาใช้บริการอย่างจริงจังและเป็นมิตรโดยองค์กรจะต้องมีการประกาศ (statement) พันธกิจ วัตถุประสงค์ ขององค์กร ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน การปฏิบัติงานขององค์กรนั้นอย่างชัดเจนว่าจะทำงานในส่วนไหน ชี้แจงถึงภาระงานนั้นได้และความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ รวมถึงให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน พุดจาสุภาพ เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในหน้าที่ที่บทบาทของตน (Public Statement) ว่าจะทำหน้าที่อย่างไร โดยวิธีอะไรที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรต้องการ โดยการบรรลุเป้าหมายนี้จะต้องมีผลต่อประชาชนในแง่บวก ควรแจ้งให้ประชาชนได้ทราบในการประกาศสาธารณะ (Public Statement) ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน โดยระบุให้ทราบถึงการปฏิบัติงานที่พอเหมาะกับขนาดและความซับซ้อน (Complexity) ขององค์กร ความเหมาะสมและภาระงานขององค์กรผู้เข้าร่วมเข้าใจและบอกกล่าวแก่ประชาชนได้ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างดี จุดเน้นในปัจจุบันที่ขาดไม่ได้คือการส่งเสริมค่านิยม (Values) ขององค์กรและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของธรรมาภิบาลโดยการปฏิบัติหรือพฤติกรรม ส่งเสริมค่านิยมความรับผิดชอบ ไม่สนับสนุนการกระทำที่อาจนำไปสู่การผิดกฎหมายภายในองค์กร และข้อสำคัญที่ทุกองค์กรมีคือ เป็นตัวอย่างที่ดีในการให้บริการแก่ประชาชนทุกคนขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งในทางหลักศาสนามีหลักการเป็นผู้นำที่ดี เช่น พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อผู้ได้บังคับบัญชา มีการสื่อสารที่ดี การตัดสินใจอย่างโปร่งใสและ

มีการบริหารความเสี่ยงที่รัดกุม (Providing information to flow two-ways) การสื่อสารข้อมูลต้องมีความถูกต้องเป็นหลัก ต้องมีระบบตรวจสอบการทำงานทุกอย่าง เพื่อให้แน่ใจว่าทุกอย่างดำเนินไปตามแผนการทำงาน มีการตรวจสอบความถูกต้องของรายงานบัญชีการเงินรวมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่ผลิตโดยองค์กร การตรวจสอบข้อมูลต้องเป็นไปตามขั้นตอนขององค์กรเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำซ้อน เพื่อให้แน่ใจแล้วว่าถูกต้องจึงมีระบบการกระจายงานตามแบบหลักธรรมาภิบาล

ประการที่สอง คือ การพัฒนาศักยภาพและความสามารถของส่วนบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ผู้บริหารต้องมีความสามารถและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง) การพัฒนาความสามารถของตนเป็นสิ่งสำคัญในเมื่อเป็นระดับผู้บริหารจึงควรใส่ใจลูกน้อง รับฟังข้อผิดพลาดของตนและพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ปรับปรุงแก้ไขและเป็นผู้บริหารที่น่าเคารพของผู้ที่พบเห็นและทำงานด้วย ผู้บริหารจัดการจะต้องมีความรับผิดชอบในผลงาน โดยการประเมินผลงานเป็นระยะๆ ทั้งนี้รวมทั้งการประเมินความต้องการในการฝึกอบรมหรือการพัฒนาทักษะที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อการเข้าถึงประชาชน และต้องรับผิดชอบต่อการทำงานและผลงานอย่างจริงจัง ไม่ส่งต่อข้อมูลที่ยังไม่ได้ยืนยัน

ประการที่สาม ตามที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ธนาคารโลกและองค์การพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ได้ศึกษาวิสาหกิจขนาดใหญ่และองค์การภาครัฐเพื่อแสวงหาหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยหลักดังกล่าวที่เป็นจุดเริ่มต้นมี 6 ประการหลักๆ คือประการแรกการเรียกร้องความพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบ (voice and accountability) ประการที่สองความมั่นคงทางการเมืองและการปราศจากความรุนแรงทางการเมือง (political stability and absence of violence) ประการที่สาม การดำเนินงานของรัฐที่มีประสิทธิผล (government effectiveness) ประการที่สี่กฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพ (Regulatory of quality) ประการที่ห้าการปกครองด้วยกฎหมาย (rule of laws) ประการที่หกควบคุมการทุจริต (control of corruption) จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวจึงเกิดผลเป็น Good Governance หลักธรรมาภิบาลอันเป็นรูปธรรมขึ้นในพ.ศ. 2532 ที่เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีแบบการปรับปรุงระบบราชการแบบใหม่เพื่อมุ่งให้เกิดสังคมที่ดีแบบใหม่ 10 หลักการเน้นค่านิยมแบบประชาธิปไตยนั่นคือความเสมอภาคทางความคิด การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปฏิบัติงาน แต่สิ่งที่เพิ่มมาจากหลักธรรมาภิบาลแบบเดิมคือการมีประสิทธิภาพและการมีประสิทธิผลตอบสนองการรับผิดชอบต่อการบริหารมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ประจักษ์เป็นรัฐที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management) ต้องมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Efficiency) ใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างประหยัดและคุ้มค่าซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปได้ถึงหลักความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาลลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อนและเวลาในการปฏิบัติงานให้สั้นลงให้เป็นการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ทำให้รวดเร็วมากขึ้น และมีการตอบสนอง (Responsiveness) การให้บริการอย่างรวดเร็ว กำหนดระยะเวลาการทำงานสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ การลดพันธกิจที่ยุ่งยาก จัดการระบบเอกสารให้ตรงต่อเวลาวางแผนเป้าหมายชัดเจน มีมาตรฐานการติดตามประเมินผลและคอยพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับช่วงเหตุการณ์โควิด 19 ระบาดเมื่อปี

2019 ทำให้เริ่มมีเทคโนโลยีใหม่เข้ามา เมื่อเริ่มตระหนักได้ว่าควรเปลี่ยนแปลงกลไกระบบเสียใหม่จึงเกิดหลักการเหล่านี้ขึ้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2556)

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)

1. การรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) เมื่อประชาชนมีข้อสงสัยจึงสามารถตอบสนองได้และสามารถตอบข้อคำถามรวมถึงชี้แจงการทำงานแก่คนภายนอกได้

2. หลักนิติธรรม (rule of law) ใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับในการปฏิบัติงานโดยต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้อื่น มีความสุภาพด้านกิริยามารยาท และไม่ทำให้ผู้มาเข้าใช้บริการเดือดร้อน การปฏิบัติงานต้องตรงต่อเวลาและไม่สนับสนุนการคอร์รัปชันกันภายในองค์กร ไม่มีการส่งของของขวัญลับหลัง

3. เปิดเผยโปร่งใส (transparency) มีความตรงไปตรงมาเปิดเผยข้อมูลที่ประชาชนควรทราบเพื่อป้องกันการเสียหายต่อสังคม สามารถบอกข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชนได้เสมอ ไม่มีการคอร์รัปชันซึ่งเหตุแห่งการเกิดคอร์รัปชันมาจากระบบอุปถัมภ์ในอดีตที่กินเวลามาจนถึงในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันนับว่ายังน้อยกว่าแต่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาภายในอนาคตจึงยังถูกรณรงค์อย่างต่อเนื่อง การคอร์รัปชันมาจากความเป็นเครือญาติ เพื่อนในองค์กรและสาขาอาชีพเดียวกัน

4. ความเสมอภาค (equality) ไม่เลือกบริการแก่ผู้ใดผู้หนึ่งจนเกิดความลำเอียง คำนึงถึงหลักความเท่าเทียมกันอย่างเสมอ การเข้าถึงบริการสาธารณะว่าได้รับสิทธิเท่าเทียมกันหรือไม่ ตัวอย่างเช่นคนพิการที่ต้องการการอำนวยความสะดวกในบริการสาธารณะ ทางเดินเท้าที่ถูกปรับปรุงใหม่ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2556)

ประชาธิปไตย

1. การมีส่วนร่วม/การแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอปัญหา ร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การดำเนินงานโครงการต่างๆ

2. การกระจายอำนาจ (Decentralization) กระจายความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานให้ทั่วถึงในระดับต่างๆ อย่างเหมาะสมต่อหน่วยงานที่ได้รับ ซึ่งการกระจายอำนาจตรงข้ามกับการรวมอำนาจซึ่งเกิดขึ้นในสมัยก่อน นั่นคือการรวมอำนาจมาดูแลพันธกิจเองทุกอย่าง การกระจายอำนาจจึงเป็นวิธีที่รวดเร็วและสะดวกกว่า

3. ความรับผิดชอบต่อการบริหาร (Participatory State) ต้องมีการปฏิบัติหน้าอย่างมีศีลธรรมและมีคุณธรรม ไม่รับของขวัญ ไม่ใช้ทรัพย์สินทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ไม่หาประโยชน์ให้ตัวเองผ่านการทำงานในองค์กร เพื่อยกระดับชีวิตประชาชนให้นำไปสู่จุดเปลี่ยน ล้าสมัยและคงความมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานเพื่อชีวิตที่ดีของประชาชนและสังคมการทำงาน การทำงานของภาครัฐที่อยู่ในสายตาประชาชนนั้นมีหลากหลายความคิดเห็น แต่ในขณะเดียวกันภาครัฐได้วางแผนนโยบายโดยเชื่อมโยงมายังหลักธรรมาภิบาลอีกด้วยว่าให้มีระบบราชการฉบับ 4.0 เพื่อให้ได้ผลแห่งความสำเร็จสองประการคือ ประการแรกคือ

การปรับเปลี่ยน (mindset) ของผู้ปฏิบัติงานให้มีความเป็นส่วนรวมมากขึ้น ประการที่สองคือเพิ่มสมรรถนะความเป็นผู้นำให้แก่บุคลากร

โดยเราจะเห็นได้ว่าการทำงานราชการแบบเดิมในองค์กรภาครัฐเป็นการจ่ายงานกันไปทำ บางอย่างอาจเกิดความล่าช้าและใช้ต้นทุนสูงไปบ้างภายหลังจึงมีการใช้ระบบดิจิทัลมากขึ้น ลดค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนที่เกิดขึ้น แต่ทุกอย่างไม่สามารถเป็นไปตามยุคสมัยได้ทั้งหมด จึงเป็นที่จับตามองว่าระบบราชการจะเป็นอย่างไรต่อไป แต่สิ่งที่คุณคนในองค์กรสามารถร่วมกันทำได้คือการทำความดี และการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

ไม่ว่าจะเป็นองค์กร หรือหน่วยงานสังกัดไหนก็นำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้เพราะเป็นหลักที่ใช้ได้ทุกสถานการณ์เพื่อให้สังคมสงบสุขและทำให้ผู้ต้องโทษกลับไปใช้ชีวิตอย่างเช่น คนธรรมดาเพื่อได้รับโทษดังเช่นในกรณีของทางกรมราชทัณฑ์ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลที่ดีคือปัจจัยที่จะนำไปสู่การบริหารกิจการบ้านและสังคมที่ดีของ

1. การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนองค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐทั้งในและนอกกระบวนการยุติธรรม สามารถแสดงความคิดเห็น เช่น- สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร - ด้านการกำหนดนโยบาย

2. ความชอบธรรม ในการปฏิบัติงานดูแลผู้ต้องขัง

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าการดำเนินงานไม่มีการอุปถัมภ์ภายในเนื่องจากระบบองค์กรนี้ได้สร้างค่านิยมที่ดีปลูกฝังแก่เจ้าพนักงาน

4. ความโปร่งใส การปฏิบัติงานของผู้บริหารตลอดจน เจ้าหน้าที่ระดับภาคปฏิบัติ

5. การคาดการณ์ได้ การคาดการณ์ต้องมาจากการทำสถิติอยู่ตลอด โดยอาจมีผู้เชี่ยวชาญรับหน้าที่ตรงนั้น

6. การอดทนอดกลั้น เช่นการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขัง ต้องมีความเท่าเทียมกันและปฏิบัติตนอย่างไม่ลำเอียงต่อผู้ใดเป็นพิเศษ อดทนอดกลั้นในสิ่งที่เกิดขึ้นและปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

7. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม ดำเนินงานให้โปร่งใสและเป็นธรรมมากที่สุดต่อญาติผู้ต้องขังและประชาชนทั้งหมด

8. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

โดยกรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสำคัญในกระบวนการยุติธรรมได้ปรับเปลี่ยนกลไกโครงสร้างจากเดิมให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลทัศนคติและค่านิยมเปลี่ยนไปของเจ้าหน้าที่ทำให้องค์กรมีความโปร่งใสเป็นธรรมมากขึ้น นอกจากการปฏิบัติงานที่เคร่งครัดในนิติธรรมแล้วยังยึดหลักในการควบคุมผู้ต้องขัง และแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อให้ ทุกภาคส่วนทำงานได้อย่างราบรื่น ความแพร่หลายของหลักธรรมาภิบาลในสังคมไทยต่อการผลิตเยาวชนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็สำคัญเช่นเดียวกัน นอกจากจะเป็นองค์กรทางภาครัฐแล้ว การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลกับการศึกษานั้นมีความสำคัญในระยะยาว เพราะเป็นหนึ่งในสถาบันสำคัญ ที่จะคอยชี้ชัดว่าบุคคลจะไปในทิศทางใด หลักธรรมาภิบาลมีการตีความต่างกันไป

ตามหลักนักวิชาการหลายท่าน แต่ใจความคือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กลไกที่จะนำองค์กรไปสู่วิถีชีวิตที่ดีของประชาชน (กรมราชทัณฑ์, 2015)

หลักธรรมาภิบาลที่ใช้กับการศึกษานั้นมี 6 ประการคือ 1. หลักคุณธรรม 2. หลักนิติธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า การมีคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก่อนในการเป็นวิชาชีพทางการศึกษา และควบคู่ไปกับความสามารถในการสั่งสอนปลูกฝังทั้งความดีและศักยภาพของเด็กออกมา การให้เกียรติวิชาชีพและมีจรรยาบรรณความเป็นครูนั้นเป็นเครื่องการันตีว่าสามารถทำได้หรือไม่ ความโปร่งใสในการดำเนินงาน สิ่งที่ต้องมีอีกสิ่งหนึ่งคือความรับผิดชอบต่อภาระงานของตน และปูทางให้ลูกศิษย์ไปสู่อนาคตที่ดี สร้างสังคมความมีคุณธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม การรู้จักเสียสละต่อผู้อื่น ความคุ้มค่าในการใช้เงินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง Williamson กล่าวว่าความสำคัญกับต้นทุนค่าธุรกรรม เป็นหัวใจ ซึ่งการทำให้ Governance แสดงประสิทธิผลได้มากหรือนั้นต้องขึ้นกับว่าโครงสร้างเศรษฐกิจต้นทุนธุรกรรมมีความสำคัญอย่างไรต่อความเป็นอภิบาล (Williamson, 1994) ลักษณะขององค์กรที่มีชีวิตเป็นของตนเองการปรับตัวนั้นมีความสำคัญตลอดจนหน่วยงานในภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมีการปรับตัวอย่างไรให้มีลักษณะของอภิบาลที่มีประสิทธิผล สังคมการเมืองและวัฒนธรรมในสังคมนั้นสามารถจะมีอภิบาลที่มีประสิทธิผล หรือไม่อย่างไร ในกราฟที่แสดงชี้ให้เห็นชัดว่า ดังนั้นปัจจัยแวดล้อมทางสถาบันและมโนทัศน์ของปัจเจกชนล้วนมีผลต่ออภิบาลของ สังคมนั้นๆ หลักการธรรมาภิบาลพื้นฐาน (วิภาส ทองสุทธิ, 2551)

หลักสากลนี้แตกต่างกันไปตามองค์กรและประเทศนั้น สังคมการเมืองและวัฒนธรรมในสังคมนั้นสามารถจะมีอภิบาลที่มีประสิทธิผลหรือไม่อย่างไรต้องดูที่การพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หน่วยงานในภาคเศรษฐกิจก็มีความสำคัญเพราะจะสามารถตอบสนองกับประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ทุกหน้าที่มีผลต่อโดยรวมขององค์การภาครัฐ การกระจายงานแบบนี้ทำให้ภาครัฐทำงานได้อย่างราบรื่น หนึ่งองค์กรต้องเมื่อมีการนำระบบราชการ 4.0 และหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนำไปประยุกต์ก็จะทำให้เชื่อถือได้ว่ามีความโปร่งใสในการบริการประชาชน รักษาบำรุงสถาบันหลักของชาติเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ จากแนวคิดของ Williamson สามารถเห็นได้ชัดว่าเขาไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงการบริหารประเทศเท่านั้นแต่ครอบคลุมไปถึงด้านเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ อีกด้วย ต้นทุนชีวิตต้นทุนค่าธุรกรรมเองก็มีความสำคัญในส่วนการดำรงชีวิต การดำเนินงานขององค์กรมีความสำคัญต่อทัศนคติที่ประชาชนได้มองเห็น

หลักธรรมาภิบาลตามแนวหลักพระพุทธศาสนา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI กล่าวว่า ธรรมาภิบาล เป็นการปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองครองธรรมทำ-มา-พิ-บาน ประกอบด้วย ธรรม + อภิบาล “ธรรม” บาลีเป็น “ธมม” (ท่า-มะ) นอกจากนี้อีกว่า การบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้ง

ภาครัฐ และภาคเอกชน โดย “ธรรม” ที่กล่าวข้างต้น ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่หลักธรรมทางศาสนา หมายรวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงปฏิบัติ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอกเป็นต้น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2541)

เพื่อให้องค์การเกิดประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคม โดยความหมายของหลักธรรมาภิบาลนอกจากจะพัฒนาไปตามการบริหารจัดการที่ดี ภายในสังคมชาวพุทธนั้นก็มีความสำคัญไม่น้อย ทุกวันนี้เมื่อวัดกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน เป็นบวร ทางพระพุทธศาสนา มีความสำคัญควบคู่ไปกับสถาบันการเมืองการปกครองด้านคุณธรรมศีลธรรม สิ่งที่ต้องดำรงรักษาไว้คือหลักคุณธรรม หลักนิติธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่พระศาสดา พระพุทธองค์ทรงได้มอบคำสอนเหล่านี้จนกลายมาเป็นหลักปฏิบัติสำคัญที่ศาสนิกชนปฏิบัติ หลักนิติธรรมตามแบบหลักธรรมาภิบาลคงไม่ได้เกิดขึ้นหากไม่มีคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้นำมาประยุกต์หลักกฎหมายกฎหมายต่าง ๆ ล้วนมาจากกฎหมายจารีตประเพณี ธรรมาภิบาล” นั้นจะมุ่งหมายถึงบุคคลใดในการปกครองก็ได้ องค์การด้านความช่วยเหลือกับทั้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในประเทศที่เจริญแล้วจึงมักนิยามคำนั้นต่าง ๆ กันไปแล้วแต่บริบท เพื่อวางข้อกำหนดและข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับระเบียบวาระและอุดมการณ์ของตน ส่วนคำว่าธรรมาภิบาลในประเทศไทยมีข้อเท็จจริงว่าชื่อนี้ อาจมาจาก พระยาธรรมาภิบาล พระยามหาธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นบุคคลในพระพุทธศาสนา คือ พระราชหัตถเลขา คล้ายกับสาวกพระพุทธเจ้าคือพระธรรมรัฐบาลในสมัยพุทธกาลเป็นพระสาวกใช้การสอบปัญญาแก้ปัญหาทางบ้านเมืองให้พระราชที่มาปรึกษาหรือ พระราชาเมืองอื่นๆที่มาในแว้นแคว้น แล้วการแก้ปัญหาความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมในทางพระพุทธศาสนามีความต่างกันมากน้อยเพียงใด ความยุติธรรม” ในมุมมองของพระพุทธศาสนาจัดได้ว่าเป็น “คุณธรรม” ประการหนึ่งที่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่อง “อารมณ์” (Emotion) เมื่อนำคำว่า “Justice” ซึ่งราชบัณฑิตแปลเป็นภาษาไทยว่า “ยุติธรรม” ไปเทียบเคียงกับคำศัพท์ในภาษาบาลี จะพบประเด็นที่น่าสนใจว่า โดยศัพท์นั้น ไม่มีคำว่ายุติธรรมปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแบบตรงตัว คำถามมีว่า “พระพุทธศาสนาไม่ได้ให้ความสนใจ และใส่ใจต่อความยุติธรรมใช่หรือไม่? จึงไม่ได้บัญญัติคำศัพท์เหล่านี้เอาไว้ในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์คำว่า “ยุติธรรม” แบบแยกศัพท์เป็น “ยุติกับธรรม” จะพบว่า ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาได้อธิบายเอาไว้ที่น่าสนใจว่า “ยุติ” มาจากคำว่า “ยุติติ” ในภาษาบาลี ซึ่งแปลว่า “ชอบ” หากนำไปผสมกับคำว่า “ยุติธรรม” สามารถแปลได้ว่า “ความชอบธรรม” ในขณะเดียวกัน ยุติตามที่ปรากฏในอรรถกถาสุมังคลวลลสินีนั้น แปลว่า “ข้อสรุป หรือข้อตกลง” หมายถึง “สิ่งที่นำไปสู่ข้อสรุป และข้อตกลง” หรือ “ข้อสรุป หรือข้อตกลงที่เป็นธรรม หรือโดยชอบ” จะเห็นว่า “ยุติ” แต่ละแห่งมีนัยที่ครอบคลุมถึงความหมายที่ “เลิกแล้วต่อกัน” หรือ “จบถ้วนกระบวนการ” ดังนั้น คำว่า “ยุติธรรม” สามารถแปลได้ว่า “ธรรมที่นำไปสู่ข้อสรุป หรือข้อตกลง ซึ่งจะก่อให้เกิดบรรยากาศของการเลิกแล้วต่อกัน หรือจบถ้วนกระบวนการ” หรืออาจจะแปลโดยความว่า “การตกลงโดยอาศัยธรรม หรือยุติโดยอิงอาศัยธรรม” แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการในอัครคัมภีร์ที่มหาชนพาทันเรียกขานผู้ที่ทำหน้าที่โดยการสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนโดย

ธรรมว่า “ราชา” ซึ่งการสร้างความพอใจตามหลักทศพิธราชธรรมข้อที่ ๑๐ นั้น มีนัยที่ชี้ไปถึงการตัดสินใจ และแบ่งปันผลประโยชน์แก่กลุ่มคนต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเที่ยงธรรมโดยปราศจากอคติ สรุปแล้ว “ความยุติธรรม” ในโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนาจะสามารถเทียบเคียงคำว่ายุติธรรมใน ๒ ความหมายใหญ่ๆ คือ

1. ยุติธรรมในความหมายของวินัย หมายถึง “ความชอบธรรม” หรือ “ประกอบด้วยธรรม” บาลีใช้คำว่า “ธัมมิกะ” โดยในวินัยกล่าวถึงประเด็นนี้เอาไว้ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหลักอริการณ หรือความขัดแย้ง โดยให้ใช้วิธีการที่ชอบธรรม หรือวิธีเป็นธรรมแก่คู่กรณี โดยผู้ตัดสินต้องเป็นบุคคลที่เป็นธรรม หรือชอบธรรม (ธัมมิกบุคคล) คำนี้ จะสอดคล้องกับคำว่า “Rightness” ในภาษาอังกฤษมากที่สุด เพราะหากจะเทียบเคียงแล้ว วินัยของพระภิกษุมีลักษณะเดียวกันกับกฎหมายที่ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติของบุคคลทั่วไปในสังคม

2. ยุติธรรมในความหมายของพระสูตร หมายถึง “ความเที่ยงธรรม” หรือ “ความไม่คลาดเคลื่อนจากธรรม” (อวิโรธนะ) ซึ่งเป็นทศพิธราชธรรมข้อที่ ๑๐ โดยหลักธรรมชุดนี้เป็นหลักการสำคัญสำหรับนักปกครองที่มีหน้าที่สำคัญในการทำให้บุคคลอื่น หรือผู้ใต้ปกครองพึงพอใจ (ราชา) ความเที่ยงธรรมในบริบทนี้ หมายถึงความหนักแน่น ถือความถูกต้อง ไม่เอนเอียงหวั่นไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลาภสักการะใดๆ ด้วยความอคติ จะเห็นว่า การขาดความยุติธรรม หรือเที่ยงธรรมเป็นผลอันเนื่องมาจากสภาพจิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งคลาดเคลื่อนจากธรรม คือ เที่ยงธรรมด้วยอิทธิพลของอคติ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555)

ผลวิจัยพบว่าความชอบธรรมนั้นนอกจากจะหมายถึงความเที่ยงธรรม ประกอบด้วยธรรมนั้นมีความหมายใกล้เคียงคำว่ายุติธรรมตามกฎหมายของไทยหลักคำสอนเกี่ยวกับธรรมาภิบาลเป็นประจำทุกปีคือ

1. หลักนิติธรรม พระพุทธเจ้าทรงดูแลพระภิกษุด้วยความเสมอภาคและยุติธรรมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ พุทธปรัชญาอย่างเท่าเทียมกัน
2. หลักคุณธรรม...คุณเชิดชูคุณธรรมเหนือสิ่งอื่นใดหลักธรรมาภิบาลในทุกวันนี้ เช่นหลักทศพิธราชธรรมหรือคุณธรรมสำหรับนักรณรงค์เป็นต้น
3. แก่นนำความสม่ำเสมอสอนให้ใน หลักคุณธรรมและจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางกาย วาจาและจิตใจตามหลักกายเจ้อเจรวจัสริยคติและมโนพบ
4. หลักๆ จะต้องทำให้คุณทราบถึงความเป็นหลักอภิธานธรรมนั้นคือ หลักธรรมไม่มีความเสื่อมจะเป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าฝ่ายเดียว
5. หลักความรับผิดชอบที่เป็นผู้สอนว่าทุกคนเกิดความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อตนเอง ญาติพี่น้อง และสังคม และบุคคลทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อโดยตรง
6. หลักความประหยัดและคุ้มค่า เจ้าของสอนให้รู้จักประหยัดน้ำมันสอยทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น หลักคำสอนเรื่องมัตตัญญูตา คือ สิ่งที่รู้จักการคำนวณในน้ำมันหอมระเหยและสอยสิ่งแรกไม่ ส่งเสริมให้ใช้ชีวิตอย่างพุ่มเพื่อย

บทสรุป

โดยภาพรวมแล้วหลักธรรมาภิบาล หลักบริหารกิจการบ้านเมืองมีไว้เพื่อชี้วัดว่าบุคคลคนนั้นจะมีคุณธรรมความยุติธรรมรวมถึงคุณสมบัติตามแบบหลักธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใด โดยธรรมาภิบาลตามแนวทางพุทธศาสนาส่งเสริมให้สังคมอยู่อย่างมีความสุขและสันติเป็นที่บูรณาการควบคู่กันไป นอกจากนี้ความสามารถแล้วยังต้องมประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถสรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลมี 6 ประการ

ได้แก่ 1. หลักคุณธรรม 2. หลักนิติธรรม 3. หลักโปร่งใส 4. หลักความร่วมมือ 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า และในปัจจุบันได้มีการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบใหม่ มี 10 หลัก 4 ประการ ที่เพิ่มความมีประสิทธิภาพและความเท่าเทียมทางสังคมเข้ามาเพิ่มเติม หลักการเหล่านี้จะมีความสำคัญก็ต่อเมื่อได้นำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติในองค์กรและในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2541). *ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- พจนานุกรม American Heritage Dictionary. (1982). *Governance*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2541). *Governance*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <http://www.correct.go.th/intrad/Good%20governance.htm>
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ United Nations Development Programme:UNDP. (1997). *ธรรมาภิบาล*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). *ธรรมาภิบาลในการบริหารวิทยาลัยในนานาชาติคณะว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). *ธรรมาภิบาลในการบริหารงานรัฐ*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- วิภาส ทองสุทธิ. (2551). *Governance*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <http://www.correct.go.th/intrad/Good%20governance.htm>
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2556). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. สืบค้น 22 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (2542, 10 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 2.
- กรมราชทัณฑ์. (2015). *หลักธรรมาภิบาล*. สืบค้น 22 เมษายน 2567, จาก <http://www.correct.go.th/intrad/Good%20governance.htm>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดี*. สืบค้น 22 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- พระมหาพรหม ฐมมหาโส. (2555). *ความยุติธรรมในมุมมองของพุทธศาสตร์*. สืบค้น 23 เมษายน 2567, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14246>

การปฏิบัติตนคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา SELPRACTICE ON MORAL AND ETHICS IN ACCORDANCE WITH BUDDHISM

พระวิศรุต ธีโร

PhraWisarat Threero

วัดขนอนหนังใหญ่

Wat Khanon Nang Yai

Corresponding Author E-mail: Paksiri.ae27@gmail.com

บทคัดย่อ

การปฏิบัติตนทางด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารตำรา รวมถึงการวิเคราะห์ พบว่า การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา สามารถทำให้เยาวชน มีความกตัญญู กตเวทิตา ความมีระเบียบวินัย ความเมตตา กรุณา ความเป็นผู้ว่าง่าย ความซื่อสัตย์สุจริต และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีต่อบุคคลและสัตว์ โดยสามารถปฏิบัติควบคู่กับการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังส่งผลให้เยาวชนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างมากขึ้น การชี้ให้เห็นถึงการรู้เท่าทันสื่อสมัยใหม่ รู้จักตระหนักคิดและพัฒนาตนเองสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

คำสำคัญ: การปฏิบัติตน; คุณธรรมจริยธรรม; แนวทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article, the author focuses on studying moral and ethical behavior according to the guidelines of Buddhism. Using study methods from textbook documents including analysis from the authors, the study found that Practicing morality and ethics according to Buddhist guidelines can make youth Have gratitude Discipline kindness Governance diligence and generosity and generosity towards people and animals It can be practiced along with living life in today's changing world. It also results in youths having more interactions with those around them. Pointing out modern media literacy Know how to be aware and develop yourself to be able to deal with situations that arise.

Keyword : Behavior; morality and ethics; Buddhist guidelines

บทนำ

สภาวะทางสังคมในปัจจุบันที่มีการขับเคลื่อนและเกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างมากและรวดเร็ว กระแสการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างมาก จากสภาพการเปลี่ยนแปลงโดยบริบททางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ส่งผลถึงการรับรู้ ความรู้สึกทักษะชีวิต และค่านิยมของคนในสังคมปรับเปลี่ยนไปในทางที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมและการขาดคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไร้พรมแดน ซึ่งปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ยังส่งผลถึงเด็กเยาวชน และประชาชนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดปัญหาต่างๆ ของสังคมตามมา การแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างต่อเนื่องมาถึงช่วงปี 2021-2022 ส่งผลให้กิจกรรมหลาย อย่างในชีวิตเด็กและเยาวชนต้องย้ายจากโลกกายภาพไป สู่ออนไลน์ อย่างไรก็ดี การปิดสถานที่โดยขาดมาตรการ รองรับผลกระทบที่เหมาะสมและเพียงพอ ประกอบกับปัญหา ความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงและเรื้อรังมาตั้งแต่ก่อนเกิดโรคระบาด ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากถูกผลักเข้าสู่โลกออนไลน์ โดยขาดทักษะและอุปกรณ์ที่จำเป็นและเท่าเทียม

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ให้กับประชาชน และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต โดยเฉพาะในชนบทการดำเนินชีวิตจริงของประชาชนจะเกี่ยวข้องกับวัดในทุกกระยะของชีวิต โดยเป็นที่สถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทั้งงานมงคลและอวมงคลแสวงหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ให้ความสงบทางจิตใจ เป็นที่ประชุมหรือพบปะสังสรรค์ และบำเพ็ญกุศลในวาระสุดท้ายของชีวิต อีกทั้งยังสร้างความสงบสุขให้แก่คนในสังคม พระพุทธศาสนาสอนหลักสหธรรม คือ การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

ความหมายของเยาวชน

เยาวชน เป็นกลุ่มคนที่มีพลังอันสำคัญที่สามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต เยาวชนควรตระหนักในคุณค่าของตนเองที่ร่วมแรงร่วมใจสามัคคี และเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญาอันชาญฉลาดในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคม และนำพาประเทศชาติสู่ความเจริญรุ่งเรือง เยาวชน คือ ช่วงอายุระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ หมายตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542) เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ผู้บรรลุนิติภาวะแล้วจากการจดทะเบียนสมรส ในทางกฎหมายก็ถือว่าบุคคลที่มีอายุระหว่างนี้เป็นเยาวชนและหากต้องระวางโทษก็จะพิจารณาโทษแตกต่างจากผู้ใหญ่

ความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดี

ความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดี พบว่า การเป็นเยาวชนที่ดีมีความสำคัญต่อตนเองและประเทศชาติ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง เยาวชนที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตที่ดี ทำดีเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกัน เป็นที่รักของคนรอบข้าง

2. ความสำคัญต่อส่วนรวม เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นเยาวชนที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต และถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎหมายเบี่ยงเบนบิดาของสังคม และนำหลักประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตนก็ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ความสำคัญต่อประเทศชาติ เมื่อสังคมมีเยาวชนที่ดี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมย่อมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลเมืองดีในอนาคต และเมื่อสังคมมีพลเมืองที่ดี ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว (ไพศาล ภูโพลูย์ อังคณา ตติรัตน์ และบัณฑิตา มีสมบัติงาม, 2556)

ลักษณะและการปฏิบัติตนของเยาวชนที่ดี

ลักษณะของเยาวชนที่ดี พบว่า เยาวชนที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือจะต้องมีธรรมะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ (ไพศาล ภูโพลูย์ และคณะ, 2556)

1. การเสียสละต่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง

2. การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข เช่น ข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ

3. ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ เพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็นของตนรวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ประชาชนมีแต่ความสุข

4. ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน จะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด

5. ความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่ว ถ้าสมาชิกในสังคมมีหิริโอตตัปปะ มีความเกรงกลัวและละเอียดในการทำชั่ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข เช่น นักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์

สุจริตไม่โกงกิน ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

การถูกพลักเข้าสู่โลกออนไลน์ส่งผลกระทบระยะยาวต่อ พัฒนาการ สวัสดิภาพ และจิตใจ

การถูกพลักเข้าสู่โลกออนไลน์ตั้งแต่ปฐมวัยและใช้เวลาในโลกออนไลน์นาน อาจส่งผลเสียต่อ พัฒนาการทางกล้ามเนื้อ สายตา สติปัญญา อารมณ์ และบุคลิกภาพ ของเด็กในระยะยาว อีกทั้งยังทำให้เด็ก ขาดปฏิสัมพันธ์และทักษะทางสังคมในโลกจริง

ขณะเดียวกัน ปัญหาการขาดทักษะและอุปกรณ์สำหรับใช้งานอินเทอร์เน็ต ก็ซ้ำเติมผลกระทบ ข้างต้นและก่อให้เกิดปัญหาอื่นเพิ่มตามมา โดยทำให้เด็กและ เยาวชนวัยเรียนไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้อย่าง มีประสิทธิภาพเต็มที่ การเรียนรู้ และทักษะถดถอย และโอกาสในการได้งานที่ดีลดลง ปัญหาการไม่รู้เท่าทันยัง เพิ่ม ความเสี่ยงที่เด็กและเยาวชนจะถูกหลอก ระบาย (bully) และคุกคาม รวมถึงกลายเป็นผู้กระทำการ ดังกล่าวเองและผลิตซ้ำข้อมูลเท็จในสังคม ปัญหาข้างต้นทั้งหมด ยังส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของเด็กและ เยาวชนอีกด้วย

มาตรการโควิดพลักเด็กและเยาวชนเข้าสู่โลกออนไลน์

รายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัว ประจำปี 2022 ปี 2021-2022 เป็นปีที่ท้าทายสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวไทย วิกฤตสามด้าน – ทั้งวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19) วิกฤตความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนา และวิกฤตสังคมและการเมือง – ยังคงทอดเงาทะมึนยาวต่อเนื่องจากปีก่อนหน้า ทาบทับและ ทำลายชีวิตของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างน่าวิตกกังวล

เด็กและเยาวชนต้องเข้าสู่โลกออนไลน์ โดยขาดทักษะที่จำเป็นและเท่าเทียมแม้เด็กและเยาวชน จะต้องใช้ชีวิตในโลกออนไลน์มาก แต่ยังคงขาดทักษะรู้ เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (media, information, and digital literacy หรือ MIDL) ซึ่งจำเป็นยิ่งต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย มีประสิทธิผล และมี ประสิทธิภาพ จากผลสำรวจของ คิด for คิดส์ เยาวชนอายุ 15-25 ปีประเมินตนเองว่ามีทักษะ การใช้ คอมพิวเตอร์และเครื่องมือดิจิทัลอยู่ที่ระดับคะแนนเฉลี่ยเพียง 3.23 เต็ม 5 และ มีทักษะการประเมินความ น่าเชื่อถือของข้อมูลอยู่ที่ 3.27 เต็ม 5 เท่านั้น

รายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัว ประจำปี 2022 ได้กล่าวว่า ปัญหาการขาดทักษะนี้มี แนวโน้มรุนแรง กว่าในเด็กและเยาวชนจากครัวเรือนรายได้ต่ำ โดยเยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 60 (ควินไทล์ที่ 1-3) มีระดับคะแนนเฉลี่ยใน ทั้งสองทักษะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ หาก เปรียบเทียบ ระหว่างเยาวชนจากครัวเรือนใน ควินไทล์ที่ 1 (รายได้ต่ำสุด) กับควินไทล์ที่ 5 (รายได้สูงสุด) จะเห็นได้ว่าควิน ไทล์ที่ 1 มีระดับ คะแนนเฉลี่ยในทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ฯ (3.07) และทักษะการประเมินข้อมูลฯ (3.16) น้อยกว่า ควินไทล์ที่ 5 (3.50 และ 3.70 ตามลำดับ) กว่า ร้อยละ 10

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

คุณธรรม (virtue) หมายถึง ความเคยชินในการประพฤติดีอย่างสม่ำเสมอ ตรงกันข้ามกับคำว่า กิเลส (vice) ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พระธรรมปิฎก, 2546)

อธิบายความหมายของ “คุณธรรม” ว่าหมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล

คุณธรรม (Virtue Approach) ประกอบด้วย คุณงามความดีต่างๆ ที่บุคคลควรยึดถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ (honesty) ความกล้าหาญ ความสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลตามความเหมาะสม (empathy) ความมีใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัว ยึดถือความถูกต้อง มีความยุติธรรม ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถควบคุมตนเองได้ มีความสุขุมรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่ละโมภโลภมาก เดินทางสายกลาง ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนแต่ฝ่ายเดียว (เนตรพินณา ยาวีราช, 2556)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำ “จริยธรรม” ว่าหมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรม จริยวัตร จริยาวัตร หน้าที่ที่พึงประพฤติปฏิบัติความประพฤติทั่วทั้งทาง และกิจกรรมารยาทพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พระธรรมปิฎก, 2546) ได้ให้ความหมายของ “จริยธรรม” ว่าหมายถึง ธรรมคือความประพฤติ ธรรม คือ การดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจะต้องประกอบกัน ทั้งความรู้สึทางจิตใจ และการปฏิบัติทางกายอันสอดคล้องกับความรู้สึทางจิต จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมโดยยึดหลักศีลธรรมความถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมการดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยทั่วไปจะมีความราบรื่นดี ไม่มีความพลาดพลั้ง จะต้องยึดถือหลักปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐาน ซึ่งจำเป็นต้องมีทุกคน หากคนใดไม่มีหลักการแล้ว ชีวิตก็จะจับทิศทางเดินไม่ถูก ไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหน เคว้งคว้างบังคับไม่ได้ เปรียบเหมือนกับเรือที่ขาดหางเสือ บังคับให้แล่นไปตามทิศทางที่กำหนดไม่ได้

จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนอันจะส่งเสริมให้เกิดเป็นเสน่ห์น่าชื่นชมให้แก่ผู้พบเห็นทั่วไป โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และปลูกฝังให้มีขึ้นในตนเอง ทุกอย่างก็จะเป็นไปได้อย่างที่ตั้งใจ หลักจริยธรรมที่เด็กและเยาวชนพึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ มีดังนี้

1. จริยธรรมว่าด้วยความกตัญญูกตเวที

คำว่า กตัญญู หมายถึง รู้ซึ่งถึงอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้แก่เรา ว่าใครบ้างที่มีบุญคุณต่อเราอย่างไร เช่น พ่อแม่มีอุปการคุณแก่เราโดยให้กำเนิดเรามา เลี้ยงดูเรา ฯลฯ ครูอาจารย์มีอุปการคุณในการสอนให้มีความรู้ แนะนำในสิ่งที่ดี ตักเตือนว่ากล่าวในสิ่งที่เราทำผิด เป็นต้น ความหมายของกตัญญูนั้น นอกจากจะหมายถึง การรู้บุญคุณที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีต่อเราแล้ว ยังรวมถึงการรู้คุณของสัตว์ สถานที่ สิ่งของต่างๆ ด้วย เช่น การรู้ว่าสุนัขมีคุณต่อเราโดยให้ความเพลิดเพลิน และช่วยรักษาของยามคำคิน ฯลฯ โรงเรียนมีคุณต่อเราโดยเป็นสถานที่ให้เราได้ใช้ศึกษาเล่าเรียน บ้านมีบุญคุณโดยเป็นสถานที่ให้ความอบอุ่น ป้องกันแสงแดด ความร้อน เป็นที่พักอาศัยอยู่ เป็นต้นคุณธรรมข้อหนึ่งซึ่งปกติจะใช้คู่กับความกตัญญู คือ กตเวที ซึ่งหมายถึง การทำอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้แก่เราให้ปรากฏ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การปฏิบัติตามคำสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ การยกย่องเชิดชูท่านในหมู่ชน เป็นต้น และรวมถึงการตอบแทนบุญคุณที่บุคคล สัตว์ หรือสถานที่ สิ่งของเหล่านั้นมีต่อเรา เช่น การตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ด้วยการปฏิบัติตามคำสอน เลี้ยงดูท่าน ฯลฯตอบแทน

บุญคุณของโรงเรียนด้วยการรักษาความสะอาด การไม่ทำลายสิ่งของในโรงเรียนและปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง เพื่อรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน เป็นต้น

2. จริยธรรมว่าด้วยความมีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัย คือ ข้อกำหนด กฎหมาย กฎเกณฑ์ กติกา ข้อบังคับที่มีไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของคนในสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขเรียบร้อย ผู้ที่อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ไว้สำหรับปฏิบัติต่อกัน ผู้มีระเบียบวินัยย่อมเป็นที่ต้องการของหมู่คณะและสังคมทั่วไป หมู่คณะหรือสังคมที่มีระเบียบวินัยย่อมมีความเรียบร้อยสงบสุข ความมีระเบียบวินัยสร้างขึ้นในตัวเองได้โดยปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่มีอยู่ของสถานที่หรือสถาบันที่ตนเกี่ยวข้องตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม คือ ครอบครัว ไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ ได้แก่ ประเทศชาติเช่น การปฏิบัติตนตามระเบียบกติกาสังคมของครอบครัว ของหมู่บ้าน ของโรงเรียนตลอดจนของประเทศ

2.1 ระเบียบปฏิบัติในครอบครัว เช่น การเคารพนับถือกันตามลำดับอายุ ซึ่งอาจต่างกันไปตามแต่ละครอบครัวจะกำหนดขึ้น

2.2 ระเบียบปฏิบัติในโรงเรียน เช่น การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน เป็นต้น

2.3 ระเบียบปฏิบัติสังคม เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจร ได้แก่ การข้ามถนนตรงทางม้าลาย หรือสะพานลอย การขับรถในช่องทางที่กำหนดให้ เป็นต้น การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองเช่น การไม่ทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ การไม่ทำลายของสาธารณะ ไปจนถึงการไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย เป็นต้น

ระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของสังคม เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อย สังคมใดขาดระเบียบวินัย สังคมนั้นจะมีแต่ความสับสนวุ่นวายไม่มีที่สิ้นสุด

3. จริยธรรมว่าด้วยความสามัคคี

ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน หมายถึง การร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้กิจกรรมนั้นจะสำเร็จได้ด้วยดีและเร็วพลัน เปรียบดังกำมือของคนเราที่รวมพลังของนิ้วต่างๆ เข้าด้วยกันแล้วจะทำให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง จับอะไรได้อย่างมั่นคงอย่างที่ไม่พืดกันว่า “จับให้แน่น คั้นให้ตาย” ความสามัคคี คือ การรวมพลังกันทั้งทางกายและใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่นการประชุม การทำงาน เป็นต้น เมื่อต่างคนต่างมีน้ำใจเข้าร่วมแรงกันอย่างแข็งขัน กิจกรรมทุกอย่างก็จะถึงความสำเร็จและเจริญรุ่งเรือง ปราศจากความเสื่อม ดังนั้น การแสดงความมีน้ำใจ รักสามัคคีอย่างพร้อมเพรียงกัน เป็นหลักนำความเจริญรุ่งเรืองมาให้ตนเองและหมู่คณะได้เป็นอย่างดี จึงควรที่คนเราจะปลูกฝังไว้เป็นคุณสมบัติส่งเสริมคุณค่าให้แก่ชีวิตตนเอง

4. จริยธรรมว่าด้วยการคบเพื่อน

การคบเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพราะมนุษย์จะอยู่ลำพังเพียงคนเดียวไม่ได้จะต้องมีเพื่อนด้วยกันทุกคน ดังนั้น ถ้าจะคบเพื่อนควรเลือกคบแต่คนดี เนื่องจากเพื่อนดีจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ส่วนเพื่อนไม่ดีจะนำไปสู่ความพินาศล่มจม การที่จะรู้ว่าเพื่อนดีหรือไม่ดีนั้นสังเกตได้จากการกระทำ

และคำพูดของผู้ที่เราจะคุยด้วย ดังคำโบราณกล่าวไว้ว่า “คบคนให้ดูหน้าซื้อผ้าให้ดูเนื้อ” สำหรับเพื่อนที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา มีดังนี้

4.1 เป็นผู้คอยช่วยเหลือเกื้อกูลยามที่เราประสบภัย ช่วยป้องกันอันตรายของชีวิตและทรัพย์สินของเรา คอยตักเตือนในยามพลั้งเผลอ แม้ในยามที่เราขอความช่วยเหลือก็ช่วยมากกว่าที่เราร้องขอ

4.2 เป็นผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์ หมายถึง ในยามสุขก็สุขด้วย แม้ในยามทุกข์ก็ร่วมทุกข์ด้วย ไม่ละทิ้งกัน โต้เถียงแทนเพื่อนในยามมีผู้อื่นตำหนิ หรือสนับสนุนผู้พูดสรรเสริญเพื่อนตามเหตุและผลที่สมควร

4.3 เป็นผู้คอยชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งเราไม่เคยได้ฟังมาก่อน รวมทั้งพำนาสน์ให้ประกอบความดี ป้องกันมิให้ทำชั่ว เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.4 เป็นผู้มีความจริงใจ ไม่มีความลับต่อกัน รวมทั้งไม่เปิดเผยความลับของเพื่อนต่อผู้อื่น ในยามประสบภัยพิบัติ ย่อมไม่ทอดทิ้งกัน แม้ชีวิตก็สละเพื่อเพื่อนได้ เพื่อนที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นเพื่อนที่ดี ควรคบหาสมาคมด้วย การอยู่ใกล้ผู้มีลักษณะเช่นนี้ แม้จะไม่ได้คบเป็นเพื่อนกันก็ถือว่ามิใช่ประโยชน์

5. จริยธรรมว่าด้วยความเมตตากรุณา

ความเมตตา คือ ความปรารถนาดี มีเมตตจริต คิดให้ผู้อื่นเป็นสุข เมตตาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นการกระทำ ได้แก่ การเป็นผู้มีอัธยาศัยดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีต่อบุคคลและสัตว์ทั่วไป เช่น การช่วยพาเด็ก คนพิการ หรือคนชราข้ามถนน ประคองขึ้นรถ การให้อาหารสัตว์ เป็นต้น แม้บุคคลจะมีเพียงแต่ความคิดที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข แต่ไม่ปรากฏเป็นการกระทำออกมาด้วยเหตุบางประการ ก็ถือว่าเป็นผู้มีจิตใจเมตตาได้เหมือนกัน ความกรุณา คือ ความสงสาร ความเอ็นดู ปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากพ้นจากความทุกข์ยากทั้งนั้น เช่น การช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่นในยามที่เขาประสบภัยพิบัติต่างๆ ได้แก่ ผู้ประสบอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย หรือทุพภิกขภัย การบริจาคโลหิต ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ การช่วยสัตว์ให้พ้นจากภัย เป็นต้น

เมตตาและกรุณา เป็นธรรมที่มักกล่าวคู่กัน แต่เกิดต่างวาระกัน คือ เมตตาเกิดขึ้นในเมื่อต้องการให้ผู้อื่นเป็นสุข ส่วนกรุณาเกิดขึ้นในเมื่อพบผู้ประสบความทุกข์ยาก แล้วคิดช่วยให้เขาพ้นจากความทุกข์นั้น อย่างไรก็ตาม คุณธรรมทั้ง 2 ประการนี้ จะเกิดต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อเกิดกรุณาเมตตามักจะเกิดขึ้นตามมาด้วย แต่บางครั้งอาจเกิดตามลำพังก็ได้ ผู้มีเมตตากรุณา ย่อมมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เป็นที่น่าคบหาของคนทั่วไป

6. จริยธรรมว่าด้วยความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน

ในการศึกษาเล่าเรียน ผู้ศึกษาต้องมีความสนใจและใส่ใจในการศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพราะวิชาความรู้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา ผู้มีความรู้ย่อมเป็นผู้มีความมองอาจในสังคมทั่วไป และความรู้ที่ตนเอง เป็นประจักษ์เครื่องประดับที่ล้ำค่าประจำตัวบุคคลยากที่ผู้ใดจะแย่งชิงไปได้ ดังนั้น จึงควรศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การศึกษาหาความรู้ที่จะได้ผลดีนั้นจะต้องอาศัยคุณธรรมพื้นฐาน 4 ประการ คือ

6.1 ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความสนใจในสิ่งที่จะเรียน สังเกตได้ว่า วิชาการใด

ที่เราสนใจเราจะเรียนได้ดีกว่าวิชาที่เราไม่สนใจ และวิชาที่เราได้คะแนนไม่ดีมักจะเป็นวิชาที่เราไม่สนใจ ไม่ชอบ และไม่อยากเรียน ดังนั้น การเรียนวิชาใดก็ตาม ต้องอาศัยความสนใจที่จะเรียนเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ความสำเร็จจึงจะเกิดขึ้นได้

6.2 วิริยะ หมายถึง ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยกระทำอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาค้นคว้าอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง ไม่ปล่อยให้เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์

6.3 จิตตะ หมายถึง การเอาใจใส่ในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ได้แก่ การเอาใจใส่ในสิ่งที่เรากำลังศึกษาอยู่ เช่น ขณะเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่คิดคำนึงถึงวิชาอื่น เป็นต้น การเอาใจใส่นี้ จะช่วยให้เราเรียนรู้วิชาการที่ศึกษาได้อย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในที่สุด

6.4 วิมังสา หมายถึง การพิจารณาสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือที่ทำแล้วอย่างละเอียดถี่ถ้วน ได้แก่ การไตร่ตรองพิจารณาสิ่งที่เรียนด้วยปัญญา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขจุดบกพร่อง หรือการดำเนินการต่อไปในสิ่งที่ทำได้ดีเพื่อบรรลุเป้าหมายต่อไป

คุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ จะเป็นพื้นฐานให้ประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การศึกษาเล่าเรียนหรือการประกอบอาชีพก็ตาม

7. จริยธรรมว่าด้วยหลักการเรียนรู้

ผู้ที่เรียนได้สำเร็จศึกษาเล่าเรียนจนเป็นบัณฑิตได้นั้น จะต้องปฏิบัติตามบาลีภาษิตว่า “สุ จิ ปุ ลิ” นิมุตโต ะถัง ปณฺธิโต ะเว” ปราศจาก “สุ จิ ปุ ลิ” แล้วจะเป็นบัณฑิตได้อย่างไร

สุ คือ สุตะ ต้องสดับรับฟังด้วยความตั้งใจ

จิ คือ จินตะ ต้องคิดตาม

ปุ คือ ปุจฉา ต้องไต่ถามเมื่อสงสัย

ลิ คือ ลิขิต เขียนจารึกบันทึกไว้

“จำดีกว่าจด ถ้าจำไม่หมด จดดีกว่าจำ” หลัก 4 ประการนี้ เรียกว่า หลักเรียนรู้

“ฟังให้หมด จดให้มาก ปากต้องไว ใจต้องคิด” ถ้าทำหลัก สุ จิ ปุ ลิ ครบในเวลาเรียนแล้วเรียนเก่ง

ทุกคน

8. จริยธรรมว่าด้วยการรู้จักตนเอง

การรู้จักตนเอง หมายถึง การรู้จักฐานะ ตำแหน่ง หน้าที่ เพศ ภูมิของตนเอง ว่าเป็นใครมีฐานะอย่างไร มีหน้าที่อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับตนเอง เช่น เป็นนักเรียนจะต้องรู้จักหน้าที่ของนักเรียนว่ามีอะไรบ้าง จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร คุณธรรมใดบ้างที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม ซึ่งคุณธรรมสำหรับปฏิบัตินั้นมีหลายประการ คือ

8.1 หิริโอตตปปะ มีความเกลียดชังกลัวทุกจริตมองเห็นความชั่วทั้งหลายเหมือนของสกปรก ไม่อยากจะเข้าใกล้ กลัวเพื่อนตัวเอง หรือเพื่อนเสื้อผ้าอาภรณ์ที่สวมใส่ พิจารณาความชั่วเหมือนกับถ่านเพลิงที่ลุกโชน ไม่อยากจะแตะต้อง เพราะกลัวจะไหม้มีฉะนั้น

8.2 รู้จักแนวความคิดหรือประพจน์ในทางที่ถูก หมายถึง มีแนวคิดและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คิดและทำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์และถูกต้องเหมาะสมแก่เวลา สถานที่เช่น เมื่อเป็นนักเรียน สิ่งที่จะต้องคิดและปฏิบัติ คือ เรื่องเกี่ยวกับการเรียนเป็นหลัก ไม่คิดหรือทำสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน เป็นต้น

8.3 มีความขยันหมั่นเพียร หมายถึง กระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความขยันขันแข็ง และกระทำอย่างต่อเนื่องโดยสม่ำเสมอ ไม่ทอดธุระในสิ่งที่ทำ หรือปล่อยให้งานค้างค้ำซึ่งเป็นการพอกพูนทำให้เกิดความล่าช้าเสียหาย ผู้มีความขยันหมั่นเพียรยอมทำการงานได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนผู้ที่เกียจคร้านยอมทำงานไม่สำเร็จ และยังปราศจากการยอมรับของผู้คนอื่นอีกด้วย

8.4 รู้จักประหยัด หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้น้อยที่สุด โดยได้ผลประโยชน์จากการใช้นั้นมากที่สุด เช่น

8.4.1 ประหยัดเงิน คือ การใช้เงินเมื่อถึงคราวใช้ โดยรู้คุณค่าของเงิน ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร่าย หรือใช้อย่างไม่ถูกทาง แต่มีได้หมายถึงการเก็บไว้โดยไม่จ่ายเลย จะต้องรู้จักใช้รู้จักเก็บให้เหมาะสม ดังคำกลอนว่า “มีสสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าได้ขาดสิ่งของต้องประสงค์มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจบ อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน ไม่ควรซื้อของไปฟิรซื้อ ให้เป็นมือเป็นคราวทั้งควหาวัน ยามพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดร้อนทใจ”

8.4.2 ประหยัดเวลา คือ รู้จักใช้เวลาที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ คำนึงกับเวลาที่ผ่านไป

8.4.3 ประหยัดวาจา คือ รู้จักพูดในเวลาและสถานที่ที่ควรพูด โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม และบุคคลที่พูดด้วย

8.5 ละเว้นอบายมุขทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่มน้ำเมา การเที่ยวกลางคืน การดู การละเล่น การเล่นการพนัน การคบเพื่อนชั่ว หรือการเกียจคร้านไม่ทำการงาน เหล่านี้จึงพยายามหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลเหมือนกับหลีกเลี่ยงอสริษณะนั้น เพราะอบายมุขเป็นหนทางแห่งความเสื่อม ความพินาศ เป็นเหตุแห่งความหายนะ ไม่เคยทำให้ใครได้รับความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตเลยแม้แต่คนเดียว

8.6 เป็นคนว่าง่าย คือ ไม่ดีร้าย ถือถือทิฐิมานะ เมื่อฟังคำตักเตือนจากผู้อื่นที่เขาเตือนด้วยความหวังดีแล้ว แทนที่จะถือโทษโกรธเคือง กลับมีความรู้สึกยินดีรับคำสั่งสอนตักเตือนนั้นด้วยความยินดี เหมือนกับพบผู้ชี้ชุมทรัพย์ให้

9. จริยธรรมว่าด้วยความจริงใจซื่อตรง

ความจริงใจซื่อตรงเป็นข้อปฏิบัติที่ควรนำมาใช้เป็นหลักของชีวิตที่มีความผูกพันอยู่กับสังคมอีกประการหนึ่ง เป็นข้อที่ส่งเสริมให้ชีวิตของเรามีเกียรติคุณ เป็นที่น่าคบหาของสังคมทั่วไปความจริงใจซื่อตรงต่อกันนั้นเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความในใจของคนเราให้เป็นที่ปรากฏแก่ผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นมองเห็นและรู้ถึง อหยาศัยเราว่าเป็นบุคคลเช่นไร มีความน่าเชื่อถือน่าเคารพหรือไม่ยอมดูได้จากจุดนี้ ดังนั้น จุดนี้จึงเป็นจุดที่สำคัญ ก่อให้เกิดความไว้วางใจขึ้นได้ เราจึงควรคำนึงถึงจุดนี้ให้มาก หากขาดคุณสมบัติข้อนี้จะทำให้ชีวิตขาด

การยอมรับนับถือจากผู้อื่น ดังคำพังเพยที่ว่า “ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน” ความจริงใจเชื่อตรงนี้ก็คือ ความจริงใจต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อหน้าที่ที่เรามีต่อการทำงานที่เราทำ ต่อประเทศชาติ

10. จริยธรรมว่าด้วยหลักที่ควรงดเว้น 5 ประการ

หลักที่ควรงดเว้นสำหรับเด็กและเยาวชน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เบญจศีล มี 5 ประการ คือ

- 10.1 เว้นจากการปลงชีวิต ฆ่า ประทุษร้าย
- 10.2 เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ลัก โกง ละเมิด
- 10.3 เว้นจากประพฤติดูผิดในกาม
- 10.4 เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง
- 10.5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย

11. จริยธรรมว่าด้วยหลักที่ควรปฏิบัติ 5 ประการ

หลักที่เด็กและเยาวชนควรปฏิบัติ เรียกอีกอย่างว่า เบญจธรรมมี 5 ประการ คือ

- 11.1 เมตตาและกรุณา ความรักปรารถนาให้มีความสุข
- 11.2 สัมมาอาชีวะ การหาเลี้ยงชีพทางสุจริต
- 11.3 กามสังวร สำรวมระวัง รู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์
- 11.4 สัจจะ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง
- 11.5 สติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ

12. จริยธรรมว่าด้วยความรู้การระนอบน้อม

การการระนอบน้อม คือ การรู้จักประพฤติดนเป็นคนมีความเคารพ อ่อนน้อมถ่อมตนอ่อนโยนต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับตนตามฐานะและวัย ตลอดจนสถานที่ต่างๆ ด้วย เช่น การรู้จักการระนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ ได้แก่ เชื้อพ้องในเมื่อผู้ใหญ่ตักเตือน ไม่ได้เถียง ทำความเคารพด้วยการไหว้คำนับ หลีกทางให้ แสดงความเกรงใจ รู้จักขอร้อง ขอโทษ ขอบุญ พุดจาสุภาพอ่อนหวานแสดงความอ่อนน้อมด้วยการเดินค้อมหลัง เมื่อเดินผ่านหน้าไป แสดงความเคารพในที่ประชุมโดยไม่แสดงกิริยาคึกคะนอง เช่น ส่งเสียงดัง รู้จักฟัง รู้จักนั่งตามควรแก่ฐานะ เข้าไปในสถานที่ประชุมต้องถอดหมวกแสดงความเคารพสถานที่ เคารพสักการบูชา ต้องถอดรองเท้า เป็นต้น กิริยาเช่นนี้เป็นลักษณะของการมีคารวะอ่อนน้อม ด้วยกาย วาจา ใจ เป็นลักษณะของผู้ที่ได้รับการอบรมศึกษามาดีมีมารยาทพร้อม เป็นที่น่าชื่นชมที่น่านิยมนักใคร่ของผู้พบเห็น

13. จริยธรรมว่าด้วยความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และวัฒนธรรมไทยชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันหลักที่สำคัญของคนไทยทุกคน มีหน้าที่เป็นพลเมืองดีจะต้องมีความจงรักภักดีต่อสถาบันของชาติ โดยมีความสำนึกอยู่เสมอว่า ชาติไทยเป็นราชอาณาจักร มีพื้นที่ที่เป็นที่พำนักอาศัยอยู่อย่างสุขสบาย เป็นที่ประกอบการทำงานทำมาหาเลี้ยงชีพของพลเมืองไทย ซึ่งดำรงอยู่อย่างมีอธิปไตยตลอดมา ชาวไทยจะต้องหวงแหนรักษาไว้เป็นสมบัติของอนุชนชาติไทย สมกับเป็นมาตุภูมิ ปิตุภูมิสืบไปศาสนา หมายถึง ศาสนาประจำชาติไทย ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งได้ยึดถือเป็นศาสนาประจำชาติไทยตลอดมา ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นศาสนาที่มีหลักธรรมคำสอนเหมาะสมกับการนำมาใช้กับชีวิตประจำวัน พุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ดีจะต้อง

มีความสำนึกที่จะเรียนรู้หลักธรรมแล้วนำมาปฏิบัติ เพื่อดำรงชีวิตให้มีความสุขสบายตามสมควร ดังคติธรรมที่ว่า “ผู้ที่ขาดศาสนาเป็นดุจป่าที่ขาดต้นไม้ เป็นผู้ไร้ศีลธรรมเป็นดุจขาดน้ำในทะเลทราย ชีวิตที่ดีต้องมีศาสนาเป็นหลัก ชีวิตที่รกร้างที่สุดต้องคลุกคลีกับศีลธรรม” และช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นสมบัติคู่กับชาติต่อไป (กรมการศาสนา, 2563)

สรุป

การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน คือ ความกตัญญูตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้ว่าง่าย ความเมตตากรุณา ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แสดงให้เห็นว่า ด้านความกตัญญูตเวที สังคมไทยนั้นได้มีการเน้นย้ำสั่งสอนในเรื่องของความกตัญญูตเวทีมาเป็นระยะเวลายาวนานผ่านการอบรมปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งจากการสั่งสอนจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา สอดคล้องกับที่กรมการศาสนา (2553) ได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรมว่าด้วยความกตัญญูตเวที เป็นหลักจริยธรรมที่เด็กและเยาวชนพึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ประกอบกับสังคมไทยให้ความสำคัญกับเรื่องของความกตัญญูตเวที ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ความกตัญญูตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี” ทั้งอาจเป็นเพราะเยาวชนมองการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ส่วนใหญ่ในรูปของการให้วัตถุสิ่งของ ซึ่งตัวเยาวชนนั้นยังไม่มีความพร้อมในการแสวงหาสิ่งของมาด้วยตนเอง ยังต้องมีการพึ่งพาและขอจากพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นหลัก ประกอบกับสภาพของสังคมไทยในยุคนี้ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม เต็มไปด้วยการแก่งแย่งและแข่งขัน จึงทำให้เยาวชนมีการปฏิบัติตนด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2563). จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (ม.ป.ป.). (2567). เอกสารเผยแพร่ความรู้ เรื่อง การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับ คุณ ธรรม จริย ธรรม . สืบ ค้น 20 เม ษ า ย น 2 5 6 7 , จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_files/KM06km_virtue-curriculum.pdf
- ฉัตร คำแสง. (2556). เด็กและครอบครัวไทยในสามวิกฤต: รายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัว ประจำปี 2022. กรุงเทพฯ : บริษัท ชัคเซส พับลิเคชั่น จำกัด
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2556). จริยธรรมธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปป์เพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โพธิสาโร/ ศรีโพธิ์วัง). (2548). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน: กรณีศึกษา พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ชันติโก). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพศาล ภูโพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม. (2556). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สมสุข นิธิอุทัย. (2554). การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทยวิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนตำบลคลองโคน
COMMUNITY DEVELOPMENT TO STRENGTHEN THE KHLONG KHON
SUBDISTRICT COMMUNITY

เสฏฐิรัตน์ ดวงกนกพัฒน์

Satethirat Doungkanokphatana

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: satethirat@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุมชน (community development) หมายถึง การพัฒนาความคิดและความสามารถของบุคคลในการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนในชุมชน ได้ร่วมมือกันวางแผนปรับปรุงแก้ไขมีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ชุมชนเกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยความคิดริเริ่ม การพึ่งพาตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ในชุมชนดีขึ้น เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนการกระตุ้นและสร้างกระบวนการ ในงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมบางอย่างร่วมกับคนอื่น

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน,เสริมสร้างความเข้มแข็ง,ชุมชนตำบลคลองโคน

ABSTRACT

community development It means developing one's mind and ability to work. Between the government officials and the people in the community, they have cooperated to plan for improvement and improvement. Creativity makes the community prosper both economically and socially. Community and environment according to the needs of the people in the community based on ideas. Initiate self-reliance in order to raise the quality of life to have a good standard of living in the community. To create a sustainable strong community, to stimulate and create a process in the model. Participate in and create an environment for the community to participate together to do and learn. To help each other towards long-term sustainable development, participation. In some activities in cooperation with others.

KeyWorde:Community development, strengthening, Khlong Khon Subdistrict community

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์จึงไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองเพียงลำพังตั้งแต่อดีตกาล มนุษย์ต้องดำรงชีวิตที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จากหนึ่งคนกลายเป็นสองคน สามคน สี่คน และทวีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนก่อให้เกิดเป็นครอบครัว หลายๆ ครอบครัวอยู่รวมกันเป็นชุมชน ซึ่งในประเทศไทยนั้น ยุคสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ยังไม่พบว่าชุมชน แต่ความหมายของหน่วยสังคมเชิงพื้นที่กลับพบคำว่า “บ้าน ถิ่น ถาน ปาง กว้าง และตำบล” ต่อมาได้มีการนำคำว่าชุมชนมาใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2505 ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษที่ว่า community (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558) ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ลักษณะสำคัญของชุมชนไทยในอดีต มีลักษณะของการพึ่งพาตนเอง มีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล เครือญาติต่างๆ ทั้งอยู่ใกล้แบบสนิทชิดเชื้อหรืออยู่ไกลด้วยระยะทาง กลับมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างช่วยกันแก้ไข อาจกล่าวได้ว่า การสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนในอดีตคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับธรรมชาติรอบตัว ทั้งกับพระแม่ธรณี กับแม่น้ำ กับเจ้าป่า เทพารักษ์ กับเจ้ากรรมนายเวร และกับผู้คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558)

ผลพวงจากการพัฒนาประเทศที่เจริญรุดหน้าอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาต่อมา จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนแบบดั้งเดิมสู่ความเป็นชุมชนเมือง จากพื้นที่เกษตรกรรมถูกแปรเปลี่ยนกลายเป็นที่อยู่อาศัย ปัจจุบันชุมชนเมืองในประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างมาก ส่งผลต่อประชาชนในทางบวกและทางลบ ในทางบวก เช่น โอกาสในการทำงานมีมากขึ้น ได้รับการศึกษาสูง มีโอกาสในการสร้างรายได้ที่มากขึ้น เป็นต้น ส่วนผลในทางลบ เช่น การเกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่ตามมาอย่างไม่จบสิ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาขยะมูลฝอย เป็นต้น ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนตำบลคลองโคน จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อทำให้ชุมชนตำบลคลองโคนเกิดความเข้มแข็ง น่ายุ และมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามการสร้างชุมชนตำบลคลองโคนให้เกิดความเข้มแข็งนั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนตำบลคลองโคนหน่วยพื้นที่ที่ถือได้ว่ามีหลายสถานะ องค์การปกครองส่วนจังหวัดและท้องถิ่นจึงต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายตามมากรมการพัฒนาชุมชน เดิมมีฐานะเป็นส่วนพัฒนาการท้องถิ่น สังกัดกรมมหาดไทย และได้รับการยกฐานะเป็นกรม เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2505 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2505 กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานระหว่างกรมการปกครอง (กรมมหาดไทยเดิม) กับกรมการพัฒนาชุมชน โดยให้ข้าราชการของทั้งสองกรม สามารถโอนย้าย สับเปลี่ยนกันได้ และมีหลักการสับเปลี่ยนหมุนเวียน ยืมตัวกันได้ระหว่างกรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานรัฐมนตรี และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย องค์การปกครองส่วนจังหวัดและท้องถิ่นจึงต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายตามมา การพัฒนากิจการของ

ชุมชนที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม คือ ศึกษาหลักการ สาระสำคัญของชุมชน แนวความคิด การพัฒนาชุมชน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ

หลักการของการพัฒนาชุมชน

หลักการของการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นหลักหรือจุดยืนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างสรรคความเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติในที่สุดและการสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนดังกล่าว ต้องฝึกอบรมประชาชนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักการพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

- พิจารณาถึงบริบทของชุมชนเป็นหลักในการเริ่มงาน (Context)

บริบทของชุมชน หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ซึ่งในการพิจารณานั้น นักพัฒนาควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การที่นักพัฒนาทราบสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนก็สามารถที่จะวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

- การดึงประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม (Participation)

การจัดกิจกรรมการพัฒนาอะไรก็ตาม จะต้องดึงหรือชักจูงประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมด้วยตั้งแต่ศึกษาชุมชน วางแผนวางโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการ และการประเมินผล ซึ่งจะได้มากมายแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรม แต่ยึดหลักการที่สำคัญว่าต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกว่าผลของการดำเนินงานพัฒนานั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวประชาชน ดังนั้น ควรที่จะให้ประชาชนเลือกแนวทางในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

- การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป (Gradualness)

ความล้มเหลวของการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น เพราะการเร่งรีบทำงานให้เสร็จเร็วเกินไป ก่อนที่จะรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหาที่แท้จริงของชุมชนหรือก่อนที่ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในตนเองหรือก่อนที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักพัฒนาต้องการให้มีผลงานออกมาโดยเร็ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการของบประมาณมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป ควรดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรคิดถึงผลกระทบในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

- การให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก (Man-Center Development)

มีความจริงอยู่ประการหนึ่งว่า การช่วยคนไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าผู้นั้นไม่ต้องการจะช่วยตนเอง โดยหลักการนี้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลางใน

การพัฒนาโดยให้คนในชุมชนค้นหาความต้องการและปัญหา (Identify Need and Problem) ของตนเองให้พบไม่ว่าจะด้วยวิธีการต้น ย้วย หรือชักจูงก็ตาม

- การใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย (Democracy)

การพัฒนาชุมชนจะต้องนำแบบประชาธิปไตยมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันทำงานตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ยึดถือในเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย (Rule of Majority, Right of Minority)

- การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้ (Flexible)

เนื่องจากสังคมมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเลือกวิธีดำเนินงานให้กว้างและเข้ากับสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปเฉพาะวิธีดำเนินงานเท่านั้น โดยยึดมั่นในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายเสมอ

- สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Culture)

วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูปัญหาเพื่อเข้าถึงประชาชน การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จหรือล้มเหลว เกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะในแต่ละชุมชน สังคมมีวิถีชีวิต (Way of Life) ที่แตกต่างกัน จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและงานพัฒนาว่า “การเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้มากเท่าใด ก็จะเข้าใจงานพัฒนาชุมชนได้มากเท่านั้น”

- ทำงานกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader)

การทำงานกับผู้นำท้องถิ่นเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนจะขยายตัวกว้างออกไปและบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถของผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ มีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ ตามที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผสส. อสม. ครูในหมู่บ้านหรือตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ และมีบทบาทในการชี้แนะการพัฒนา เช่น แก้วแ้วโรงสี แก้วแ้วไร่้อย คนเฒ่าคนแก่ พระสงฆ์ เป็นต้น

- ทำงานกับองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน (Community Organization)

ในชุมชนใดที่มีสมาคม สถาบัน สโมสร หรือองค์กรอื่น ๆ อยู่ย่อมมีผู้นำขององค์กรนั้น ๆ อยู่ด้วย หลักการพัฒนาชุมชนต้องพยายามใช้องค์กรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ โดยดึงเอาสมาชิกหรือตัวแทนขององค์กรเข้ามาร่วมทำงานเพราะองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดึงเอากำลังของกลุ่มมาใช้ในการพัฒนา แต่ถ้าหากไม่มีองค์กรอยู่ในชุมชนก็ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มตั้งเป็น

องค์กรขึ้นโดยการให้การศึกษาตลอดจนการฝึกอบรม

- ทำการประเมินผลตลอดเวลา (Evaluation)

การประเมินผลมิใช่เป็นแค่เพียงการเปรียบเทียบผลงานในอดีต เพื่อให้รู้ว่ามีความสำเร็จเพียงใดเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ความผิดพลาด และความสำเร็จ ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานครั้งต่อไปได้ ซึ่งในการประเมินผลนั้นสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานและเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

ความหมายของการพัฒนา แนวคิด และวิวัฒนาการ

การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change)
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact)
4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure)
5. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology)
6. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & Resistance to Change) สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น กินความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction for Change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากการยังชีพเป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้น คำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนาหรืออุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา คำถามที่มักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาหรือการ

เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนารมณ์ที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจากการศึกษาเชิงวาทกรรม (Discourse Studies) พบว่า มีการแอบแฝงซ่อนเร้นความ

ต้องการที่แท้จริงของผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ นั่นคือ การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการปิดเปิด ซ่อนเร้นฉันทามติเชิงวิชาการที่แท้จริงของพัฒนาศาสตร์ โดยพยายามใช้วาทกรรมครอบงำระบบความคิด รวมไปถึงการชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเป้าหมายให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ผู้สร้างวาทกรรมต้องการ นอกเหนือไปจากนั้นยังมีข้อคิดเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ภายใต้เงื่อนไขที่บริสุทธิ การพัฒนาที่แท้จริงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไม่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือการพัฒนาอย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ 1. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำอะไรใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์ 2. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา

ความหมายของทฤษฎีและทฤษฎีการพัฒนา

คำว่า ทฤษฎี สามารถแยกออกได้เป็นสองประเภท คือ

ทฤษฎี ในความเข้าใจของคนทั่วไป หมายถึง คำอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใด

ทฤษฎี ในความเข้าใจของนักวิทยาศาสตร์ หมายถึง คำอธิบายตามหลักเหตุผลและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของเรื่องนั้นอย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์เรื่องนั้นหรือสิ่งนั้นในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคม (Social Theory) คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น จนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคมศาสตร์มีความหมายกว้างและสามารถแยกออกตามลักษณะสาขาวิชา

ความหมายแนวคิดของชุมชนกับการพัฒนาชุมชน

“ชุมชน” มีนัยและความหมายที่เป็นไปตามพลวัตหรือกระแสของสังคม แต่ถ้าพิจารณาโดยละเอียด จะพบว่า นักวิชาการ นักพัฒนา หรือผู้คนที่ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” ล้วนต่างให้ความหมายที่สอดคล้องกับความรู้ ทัศนคติ หรือโดยมีจุดมุ่งหมายที่หวังช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมายของตนเพื่อผลประโยชน์ประการใดประการหนึ่งความเป็นชุมชนหรือความเป็นหมู่คณะมีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การจำกัดคำนิยามของคำว่า “ชุมชน” ไว้ในแนวใดแนวหนึ่งย่อมจะขาดความหลากหลายหรือความไม่เข้าใจในความเป็นชุมชนและถ้าพิจารณาโดยรวมก็จะเห็นว่า ความเป็นชุมชนนั้น เน้นเรื่องของความสัมพันธ์และการเกาะเกี่ยวกันของเพื่อนมนุษย์ในระดับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การพยายามทำความเข้าใจ

แนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาในการที่จะเลือกความเหมาะสมและสอดคล้องกับฐานปฏิบัติการ (Practical Base) ของตน โดยแนวคิดแล้ว “ชุมชน” มีความหมายที่หลากหลายและสามารถจะจัดกลุ่มตามนัยหรือความหมายที่ใกล้เคียงกันได้ 4 แนวคิด คือ 1. แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective) 2. แนวคิดทางมานุษยวิทยา (Humanistic Perspective) 3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม (Civil Society Perspective) 4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community Perspective)

ปรัชญา อุดมการณ์การพัฒนาชุมชน

ความหมายของคำว่า ปรัชญา นั้น ไม่อาจหาคำนิยามที่แน่นอนตายตัวที่ใช้ได้กับทุกแห่ง ทุกสถานการณ์ได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยความจำเป็นที่ต้องมีคำนิยามที่แน่นอนเพื่อเป็นพื้นฐานที่ชัดเจนในการศึกษา จึงควรได้มีการศึกษาถึงความหมายของคำว่าปรัชญาเป็นเบื้องต้น เพื่อให้เห็นแนวทางในการกำหนดความหมายของคำว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ต่อไป คำว่า ปรัชญา ถ้าพิจารณาความหมายตามรูปศัพท์อาจพิจารณาได้เป็น 2 แนวทาง คือ 1. ความหมายตามรูปศัพท์ภาษาไทย 2. ความหมายตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ

1. ตามรูปศัพท์ภาษาไทยนั้น คำว่า ปรัชญา เป็นคำที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำว่า Philosophy ในภาษาอังกฤษ เป็นศัพท์บัญญัติที่เป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ตามรากศัพท์ ปรัชญา เป็นคำสันสกฤต มาจากคำว่า ชญา แปลว่า รู้ เข้าใจ เมื่อเติมอุปสรรค พร ซึ่งแปลว่า ไกล สูงสุด ประเสริฐ ลงไปข้างหน้า จึงกลายเป็นคำว่า ปรัชญา ซึ่งอาจจะให้ความหมายได้ว่า เป็นความรู้รอบรู้ รู้กว้างขวาง หรือความรู้ที่ประเสริฐ ความรู้ชั้นสูงก็ได้ โดยนัยนี้ความหมายของปรัชญาในศัพท์ภาษาไทยจึงเน้นไปที่ตัวความรู้หรือผู้รู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้ง ประเสริฐ เป็นต้น ซึ่งตรงกับคำว่า ปัญญา ในภาษาบาลี

2. ตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษนั้น มีความหมายแตกต่างไปจากภาษาไทยอยู่บ้าง โดยที่ ไพทาгорัส (Pythagoras) เป็นคนเริ่มใช้คำนี้ โดยเรียกตัวเองว่า นักปรัชญา (Philosopher) ตามศัพท์เดิมของคำ Philosophy นั้นมาจากภาษากรีก 2 คำสันนิษฐาน คือ Philos กับ Sophia คำว่า Philos นั้นแปลว่า รัก หรือความรัก (Love) ส่วนคำว่า Sophia นั้น หมายถึง ความรู้ ความปราชญ์ (Wisdom) เมื่อรวมกันเข้าเป็น Philosophy แล้วจึงหมายถึง ความรักในความรู้ ความรักในความปราชญ์ (The Love of Wisdom) ความหมายตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ จึงหมายถึง คนที่ตั้งใจแสวงหา และอยากรู้ อยากรู้เห็น ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ไม่ใช่คนที่มีความรู้แล้วพอใจกับความรู้ที่ตนมีอยู่แล้วนั้น

สรุป

การกระทำที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนารมณ์อุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของการกระทำที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นการพัฒนาชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนตำบลคลองโคนจึงเป็น

กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้านโดยประชาชนและมีหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน และการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

เสรี พงศ์พิศ และคณะ.(2531). ทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.

อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. .(2536).การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ.ใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. อุทัย ดุลยเกษม.บรรณาธิการ. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล.(2541).ประชาสังคม คำ ความคิด และความหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์.(2542).ประชาสังคมในมุมมองตะวันตก อ่านและสอนที่จอห์นส์ฮอปกินส์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.

อภิชัย พันธเสน.(2539). แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

อริยา เสวตามร์.(2542).นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน. ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ 2000. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. บรรณาธิการ. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การบริหารวัดด้วย “บวร” TEMPLE MANAGEMENT WITH "BOWON"

พระครูปลัดพีระ จำพวงค์

Phrakhrupalad Peera Champhawang

วัดปราสาทสิทธิ์

Wat Prasartsit

Corresponding Author E-mail: Paksiri.ae27@gmail.com

บทคัดย่อ

การที่ผู้นำวัดจะขับเคลื่อนชุมชน หน่วยงานราชการด้วยการใช้ “บวร” ถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมความรู้ คุณธรรม เป็นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหาร ที่เน้นในเรื่องของการสร้าง คุณธรรม จริยธรรม สร้างสังคมที่มีความสงบสุข สร้างเยาวชนให้เป็นคนดี โดยยึดเหนี่ยวน้อมนำหลักธรรมมา สร้างสังคมสันติสุขให้เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเยาวชนและหัวใจหลักสำคัญคือการ บ้าน วัด โรงเรียน เข้าด้วยกัน เพื่อความมั่นคง และยั่งยืน

คำสำคัญ : บ้าน;วัด;โรงเรียน;การบริหาร

Abstract

The temple leaders will drive the community. Government agencies by using "Bowon" can be considered as promoting knowledge and morality. It is an application of the Sufficiency Economy Philosophy in management. Emphasis is placed on building morality, ethics, and creating a peaceful society. Create youth to be good people By adhering to the principles of Dhamma to create a peaceful society that provides good immunity for the youth and the key is to bring homes, temples, and schools together for stability and sustainability.

Keywords : House;Temple;School;Administration

1. บทนำ

การกล่าวถึง “บวร” ทุกคนก็จะไม่สามารถทำความเข้าใจได้ว่าเป็นสิ่งใด แต่ถ้าเป็นผู้ที่ต้องผูกพันกับ พระพุทธศาสนาก็จะเข้าใจความหมายนี้ดี “บวร” ไม่ใช่เป็นเพียงมิติเชิงสังคมและวัฒนธรรม แต่เป็นการ ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) สู่สังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการที่อยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564 ของรัฐบาลโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาที่ยั่งยืน และคน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นนโยบายที่สำคัญของกระทรวงวัฒนธรรมด้วย กล่าวคือ ในกรอบ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) การที่รัฐบาลได้จัดทำแผนคุณธรรมแห่งชาติฉบับที่ 1 ขึ้นก็เพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาคนให้เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตสังคมประเทศชาติจึงจะมีการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560–2564 ต้องการมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาคนจำเป็นต้องอาศัยระบบคุณธรรมเป็นแบบแผนในการพัฒนาจึงจะประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) ซึ่งถือเป็นพลังที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนา เพราะพลังบวรเป็นสามเสาหลักในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน สังคม สามเสาหลักนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน จะขาดเสาใดเสาหนึ่งไม่ได้ การพึ่งพาอาศัยกันของสามเสาหลักนี้เป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของสังคมไทยมากกว่า 30 ปี เพราะสังคมไทยโดยส่วนใหญ่เป็นสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันตามลักษณะนิสัยของคนไทยโดยแท้จริง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ, 2560)

2. การบริหาร

พิทยา บวรวัฒนา (2546) กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และให้เป็นไปตามกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนำเอานโยบายปฏิบัติสู่กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

สมคิด บางโม (2553) กล่าวว่า การบริหารที่ใช้ประกอบด้วยคำสอง 2 คำ คือการบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ส่วนการจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ คำว่าการบริหารกับการจัดการใช้แทนกันได้มีความหมายเหมือนกัน มีองค์ประกอบ ต่อไปนี้

1) คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงาน หรือองค์การต่างๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อการหรือหน่วยงานนั้นๆ

2) เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานหากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3) ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วย่อมจะเป็นอุปสรรค หรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การนำทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นเงิน บุคลากร และทรัพยากรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการตามนโยบายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยการดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้กฎหมายหรือนโยบายที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. วัด

วัดถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางของสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ซึ่งเราจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ มักจะใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรม สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556) กล่าวถึงความหมายของวัดไว้ดังนี้

วัด หมายถึง สถานที่ทางศาสนา ซึ่งปรกติมีอุโบสถ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ เป็นต้น เช่น วัดโพธิ์ วัดแจ้ง วัดสมอราย มีคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่ใช้เรียกวัด เช่น อาราม อาวาส

อาราม แปลว่า ที่เป็นสถานที่ทำนุบำรุง หมายถึง สถานที่ที่ทำให้ผู้มาถึงความยินดี มีความพอใจ เกิดความร่มเย็น รื่นรมย์ใจ หรือสวนอันเป็นที่น่ารื่นรมย์ ในทางพระวินัย อารามหมายรวมถึง สิ่งปลูกสร้างตลอดจนต้นไม้

อาวาส แปลว่า ที่อยู่ หมายถึง สถานที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์

คำว่า “อาราม” “อาวาส” นิยมนำมาต่อเป็นส่วนท้ายของชื่อวัด เช่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม วัดระฆังโฆสิตาราม วัดจักรวรรดิราชาวาส

วัดมีบทบาทในสังคมไทยอย่างไร

ย้อนกลับไปพูดถึงหน้าที่ของวัดได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า วัดเป็นทั้งสถานที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์เองและเป็นที่ประกอบกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้อยู่กับหน้าที่หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่สั่งสอนประชาชน จากการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการเหล่านี้ บทบาทของวัดได้พัฒนาขึ้นโดยลำดับตามกาลเวลา จนในที่สุดวัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสังคมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชนทำหน้าที่ทั้งทางศาสนา ทางการศึกษา ทางวัฒนธรรม และทางสังคมโดยตรง มีบทบาทที่เป็นรายละเอียดมากมาย ในที่นี้จะตัดตอนพูดถึงเฉพาะบทบาทของวัดที่มีในสังคมไทยเท่าที่ดำเนินมาก่อนความเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก เมื่อกล่าวโดยสรุป (วัดญาณเวศกวัน, 2564) ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาและฝึกอบรมศีลธรรม สั่งสอนวิชาการต่างๆ เท่าที่มีในสมัยนั้นๆ ทั้งโดยตรง คือ แก่ผู้มาบวชตามประเพณี และแก่เด็กที่มาอยู่วัด และโดยอ้อม แก่ผู้มาทำกิจกรรมต่างๆ ในวัด หรือมาร่วมกิจกรรมในวัด ทั้งวิชาหนังสือและวิชาช่างต่างๆ

2. เป็นสถานก่อกำเนิดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นที่สืบทอดวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์

3. เป็นสถานสงเคราะห์ ช่วยให้บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพพร้อมไปกับได้ศึกษาเล่าเรียน เป็นที่รับเลี้ยงฝึกอบรมเด็กที่มีปัญหา เด็กอนาถา ตลอดจนผู้ใหญ่วัยชราไร้ที่พึ่งพิง

4. เป็นสถานที่ปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับปัญหาชีวิต เป็นที่ระบายความทุกข์ความเดือดร้อน ความรู้สึก คับแค้นข้องใจต่างๆ และ ปรึกษาหารือรับคำแนะนำสั่งสอนเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา
5. เป็นสถานที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท โดยอาศัยความเคารพนับถือเชื่อฟัง ทำให้พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่ประดุจศาลตัดสินความ แต่มุ่งในทางสมัคสมานสามัคคีเป็นสำคัญ
6. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาล งานสนุกสนานร่าเริง และมหรสพต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งเป็น ที่เล่นที่สนุกสนานของเด็กๆ
7. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำหน้าที่อย่างสวน ที่ให้ความร่มรื่นสดชื่นของธรรมชาติ พร้อมไปกับ ให้บรรยากาศที่สงบเยือกเย็นทางจิตใจของพระศาสนา
8. เป็นสถานที่พบปะ ประชุมสโมสร ที่ชาวบ้านบางคนนัดพบ หรือบางคนมาพบปะกันเป็นประจำ บางคนได้มีโอกาสเจอเจอกันเป็นครั้งคราว ทำให้ไม่ลืมกันไป โดยเฉพาะเป็นที่ชุมนุมสังสรรค์สนทนา ปรึกษาหารือกันในกิจการที่เหมาะสม และผ่อนคลาย
9. เป็นสถานที่แจ้งข่าว แพร่ข่าว และสื่อสารสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจการของชุมชน ข่าวภายในชุมชนก็ดี ข่าวจากภายนอกชุมชน เช่นข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ของประเทศชาติบ้านเมืองก็ดี อาศัยวัดเป็นศูนย์เผยแพร่ที่สำคัญที่สุด และวัดหรือศาลาวัดเป็นที่สำหรับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนนายอำเภอ เรียกชาวบ้านหรือลูกบ้านมา ประชุม หรือถือโอกาสที่มีชุมนุมในงานวัด แจ้งข่าวคราวกิจการต่างๆ
10. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนดำเนินกิจการบางอย่างของบ้านเมือง เช่น เป็นที่ กล่าวปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง ที่จัดลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือยามสงครามสมัย โบราณ เป็นที่ชุมนุม ทหาร ก็มีบ่อยครั้ง
11. เป็นสถานพยาบาล ที่รวบรวมสืบทอดตำรายาแผนโบราณ ยากลางบ้าน ที่รักษาผู้ป่วยเจ็บตามภูมิ รู้ซึ่งถ่ายทอดสืบๆ มา
12. เป็นสถานที่พักคนเดินทาง ทำหน้าที่ดุจโรงแรมฟรี สำหรับผู้เดินทางไกล โดยเฉพาะจากต่างถิ่น และไม่มีญาติเพื่อนพ้อง
13. เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บอุปกรณ์และเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัด หรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน
14. เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม หรือให้บริการด้านพิธีกรรม ซึ่งผูกพันกับชีวิตของทุกคนใน ระยะเวลาและเหตุการณ์ต่างๆ ของชีวิต ตามวัฒนธรรมประเพณี

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพลังบวร

แนวคิดเกี่ยวกับพลังบวร เป็นแนวคิดที่นำมาเขียนเพื่อเป็นการพรรณนาให้ทราบถึงที่มาของบวร หลักการสร้างเสริมความเข้มแข็งของพลังบวรกับการพัฒนาชุมชน โดยทั้งนี้มีหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

4.1 ความเป็นมาของแนวคิดพลังบวร

ถ้าจะกล่าวไปแล้วนั้นวัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ สามารถสืบคน ไปตั้งแต่สมัยนางเจ้า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นหน่วยสังคมที่มีบทบาทด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้แก่ประชาชน (อุมา สุขนธมาน, 2543) แม้ชุมชนของประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับ วัดและโรงเรียนมาตั้งแต่อดีต แต่ความสัมพันธ์ของหน่วยสังคมในรูปแบบของ แนวคิด บวร ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างชัดเจน จากกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2514 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน แก่คณะกรรมการธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสร้างโรงเรียนตามวัดในชนบท และช่วยเหลือผู้ประสบภัยภาคใต้ โดยพระบรมราโชวาทนั้น (สุริยน จันทนกร, 2547) คือ "...ถ้าเราสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการศึกษาและชีวิตของคนที่มีมากขึ้น ๆ ให้กลับมาเป็นอย่างเดิมเหมือนอย่างของเก่าโบราณของเรา คือให้รู้สึกว่าโรงเรียนก็คือวัด วัดก็คือโรงเรียน ก็จะทำให้บ้านเมืองมีอนุชนที่มีความสามารถทางวิชาการ มีจิตใจดี เป็นพลเมืองดีต่อไป จะช่วยให้ส่วนรวมสามารถที่จะดำเนินต่อไป..."

การพัฒนาชุมชนตามแนวพระราชดำริ “บวร” จึงได้เริ่มต้นเป็นครั้งแรกในชุมชนบริเวณรามคำแหง ๓๙ ตามพระราชปรารภของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร โดยเริ่มต้นจากการ ก่อสร้างวัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก ในปี พ.ศ. 2531 และโรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก ในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งที่ดินบริเวณที่สร้างวัดและโรงเรียนได้รับน้อมเกล้าฯ ถวายจากนางสาวจงจันทร์ สิงห์เสนี ในปี พ.ศ.2533 และ พ.ศ.2536 รวมกับที่ดินพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร วันที่ 21 ตุลาคม 2528 ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการริเริ่มโครงการวัดและ โรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก นายบุญช่วย ศรีสารคาม ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นในขณะนั้น ได้ประกาศให้ใช้ “บวร” เป็นนโยบายการพัฒนาจังหวัดเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตามที่สุริยน จันทนกร กล่าวถึงในงานวิจัยเรื่อง "บทบาทของ "บวร" (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโหรา อำเภอบางบาล จังหวัด ร้อยเอ็ด " ซึ่งแนวคิด “บวร” นับว่าเป็นการตีความความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรชุมชน ในอดีตนากลับมา ใช้ในการพัฒนาในปัจจุบัน โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า "เรื่องการพัฒนาชาวบ้านและหมู่บ้านตามโครงการ "บวร" ...การที่จังหวัดขอนแก่นได้ริเริ่มคิดอ่านการพัฒนาตามโครงการพัฒนา "บวร" นี้เป็นเพียงแต่การเพิ่มเติมการพัฒนาชาวบ้านและหมู่บ้านให้ได้ผลเด่นชัดหนักแน่นและถาวรยิ่งขึ้นเท่านั้นไม่ใช่เป็นเรื่องยกเลิกกลบล้าง ขัดแย้งโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาที่กระทำอยู่ในชนบทในหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่มากมาย ซึ่งกระทำอยู่ในขณะนี้ ไม่ใช่ เป็นการยกเลิก หรือนำสิ่งใหม่เข้าไปเบียดสิ่งเก่า แต่เป็นการเพิ่มลงไปซึ่งได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ที่ช่องว่างพอที่จะเพิ่มเติมลงไปได้และมีทางปฏิบัติได้จึงได้ริเริ่มคิดอ่านโครงการ "บวร" นี้ขึ้นมา โดยมุ่งเจาะจงไปที่ค้ำและหมู่บ้านสำคัญ..." (สุริยน จันทนกร, 2547)

ช่วง พ.ศ.2530 เป็นยุคที่โครงการพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ได้เริ่มดำเนินการในรูปแบบองค์กรเอกชน เป็นครั้งแรกโดยการจัดตั้งเป็น "มูลนิธิชัยพัฒนา" ขึ้นในปี พ.ศ. 2531 โดยแนวคิดหนึ่งที่ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา คือ แนวคิด “บวร” จึงทำให้แนวคิดนี้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน และในปี พ.ศ. 2531 เป็นปีถือกำเนิดของมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งนับว่าเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนของพระมหากษัตริย์องค์แรก

ของประเทศไทย โดยมูลนิธิชัยพัฒนาได้ถือกำเนิดขึ้นเนื่องจากมี โครงการพระราชดำริเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในช่วงก่อนหน้า ซึ่งเป็นการบริหารจัดการและดำเนินงานในรูปแบบระบบราชการ จึงมีข้อจำกัดในการดำเนินงานหลายประการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการพระราชดำริได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ จึงเกิดเป็นมูลนิธิชัยพัฒนาเพื่อดำเนินโครงการพระราชดำริในรูปแบบองค์กรเอกชนที่มีบทบาทในการพัฒนา ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนด้านการพัฒนาองค์กรแรกที่ดำเนินการโดยพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร พระองค์เป็นผู้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการก่อตั้ง 3 ล้านบาท และทรงดำรงตำแหน่งเป็นนายกิตติมศักดิ์ด้วยพระองค์เอง มูลนิธิชัยพัฒนาได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิจากกระทรวงมหาดไทยในวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2531 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 105 ตอนที่ 109 เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 (ชนิดา ชิตบัณฑิตย์, 2550)

โครงการพระราชดำริที่กำเนิดขึ้นภายใต้การดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นโครงการตามแนวคิดทฤษฎี “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” แต่จะออกมาในรูปแบบของ “เกษตรทฤษฎีใหม่” และพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานแนวทางการพัฒนาแบบ “บวร” (บ้าน วัด ราชการ) ควบคู่ไปกับการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นการพัฒนาที่ควบคู่กันไปแบบยั่งยืน

4.2 ความหมายของพลัง “บวร”

“บวร” เป็นแนวคิดที่ พยายามนำเอา “องค์กรชุมชน” มาเป็นยุทธศาสตร์ ในการพัฒนา โดยการนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน ได้แก่ บ = บ้าน (สถาบันการปกครอง) ว = วัด (สถาบันศาสนา) และ ร = โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) รวมกำลังจัดตั้งเป็นองค์กรที่ เรียกว่า “มนตรีบวร” เพื่รองรับและดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายของทางราชการ โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือสนับสนุนบทบาทองค์กรประชาชนและประชาชนในการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยสถาบันที่สำคัญในชุมชนที่จะเป็นกลไกรองรับการพัฒนาทั้ง 3 สถาบันผนึกกำลังกันจัดตั้งเป็นองค์กร เรียกว่า “มนตรี บวร” ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจแก้ปัญหาตนเองและชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองตามนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาลประกอบของ “บวร” (สุรียน จันทนกุล, 2547) มีดังนี้

สถาบันการครอบครัว (บ้าน) ประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่ ปู่ย่า ตายาย หรือผู้ปกครอง

สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา กลุ่ม หรือชมรมทางศาสนา

สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูอาจารย์นักเรียน บุคลากรในโรงเรียนของโรงเรียน

“บวร” จึงเป็นคำย่อ โดยการนำพยางค์ต้นของคำว่า “บ้าน” “วัด” “โรงเรียน” มาบัญญัติเป็นคำใหม่ ซึ่งมีองค์ประกอบของ “บวร” (ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์, 2560) ดังต่อไปนี้

1) สถาบันทางสังคม (บ้าน) ซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการ หมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปแบบอื่น ๆ ที่จะพัฒนาทางด้านสภาพแวดล้อม ทางด้านกายภาพต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านหรือชุมชน

2) สถาบันศาสนา (วัด) หน่วยทางสังคมอีกหน่วยหนึ่งที่สำคัญประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

3) สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) หน่วยทางสังคมสุดท้ายที่กล่าวถึง ประกอบด้วย ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณะครู นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ

สรุปได้ว่า “บวร” ประกอบไปด้วยคำ 3 คำคือ “บ้าน” “วัด” “โรงเรียน” โดยการคำเหล่านี้เข้ามาส่งเสริมในเรื่องของการบริหารวัดในมิติต่าง ๆ เนื่องจาก “บ้าน” “วัด” “โรงเรียน” ต่างก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน การที่วัดจะบริหารไปได้ก็ต้องพึ่งพา “บ้าน” และ “โรงเรียน” การที่ “บ้าน” จะเป็นบ้านได้นั้นก็ต้องพึ่งพา “วัด” และ “โรงเรียน” สุดท้ายการที่ “โรงเรียน” จะบริหารไปได้นั้นก็ต้องมี “บ้าน” และ “วัด” เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยกันเสมอทั้ง 3 หน่วย

4.3 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของพลัง “บวร”

การจะสร้างความเข้มแข็งของพลัง “บวร” เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนนั้นมีส่วนที่มีความสำคัญที่จำเป็นมาบูรณาการ ดังนี้

กรมการศาสนา (2559) กล่าวว่า สิ่งที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการบูรณาการ ประกอบด้วย 1) คนในชุมชนยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเกิดความสงบสุขในชุมชน ปัญหาต่าง ๆ หรือสิ่งไม่ดีในชุมชนลดลงหรือหมดไป ไม่มีปัญหายาเสพติด ไม่มีปัญหาการทะเลาะวิวาท ไม่มีปัญหาการพนัน ไม่มีอบายมุข ไม่มีปัญหาการลักขโมย ไม่มีปัญหาขยะ ไม่มีปัญหา สิ่งแวดล้อมการดื่มสุรา ลดลง หนี้สินลดลง เป็นต้น มีสิ่งดีงามเกิดขึ้นในชุมชน 2) คนในชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คนในชุมชนอยู่ดีมีสุข อดทน อดออม ขยัน ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความพอประมาณ รู้จักพึ่งพา ตนเอง ประกอบสัมมาอาชีพสร้างรายได้ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 3) คนในชุมชนสืบสานและดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีการสืบทอด ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สร้างสินค้าและบริการ โดยในการบูรณาการนั้น จะประกอบไปด้วย “บ” แทนความหมายด้วยคำว่า “บ้าน” ซึ่งบ้านคือที่พักอาศัยหรือครอบครัวก็ได้ บ้านให้ความรักความอบอุ่นผูกพัน แม้จะเป็นหน่วยหรือสถาบันเล็กที่สุดในโครงสร้างของสังคม แต่เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมใหญ่ ๆ เป็นฟันเฟืองชิ้นเล็กที่มีความหมายสำคัญมาก “ว” แทนความหมายด้วยคำว่า “วัด” วัดเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางจิตใจของคนไทยมาแต่ครั้งอดีตเป็นสถาบันยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนคนในชุมชนรอบ ๆ วัด ให้ประพฤติถูกทำนองคลองธรรม วัดนอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์แล้วสำหรับชาวบ้านยังเป็นสถานที่ให้คนในชุมชนพบปะกัน ใครเดือดร้อนใจก็มาปรึกษากันกลับจากวัดก็ได้คำสอนดี ๆ “ร” แทนความหมายด้วยคำว่า “โรงเรียน” โรงเรียนคือสถานที่ที่ให้ความรู้อย่างมีแบบแผนสำหรับเยาวชน ซึ่งจะโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่เพื่อให้บริการประชาชนเพื่อให้ครอบคลุม ทั้งนี้ “ร” ในที่นี้จึงหมายถึงรวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ด้วย

พลังบวร : ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมี ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่

พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้บรรลุ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจึงได้กำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐–๒๕๘๐) เป็นยุทธศาสตร์ชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย นำสู่การปฏิบัติ และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า พร้อมกำหนดแผนปฏิรูปประเทศที่มุ่งเน้นสร้างสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง ตั้งแต่วัยเด็กให้เป็นคนดีมีคุณธรรมมีความมั่นคงทางด้านอาชีพ รายได้ รู้จักการออม มีสุขภาวะและ คุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรมเป็นสังคมน่าอยู่ รัฐบาลได้ประกาศใช้ แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559–2564) ซึ่งเป็นแผนระดับชาติด้านการส่งเสริม คุณธรรม โดยการนำพลังประชารัฐและพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มาสร้างสังคมไทยให้เป็น “สังคม คุณธรรม ที่ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในเพื่อให้ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกองค์กร และทุกหน่วยงานมีคุณธรรม (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2559)

กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินนโยบายขับเคลื่อนโครงการชุมชนคุณธรรม น้อมนาหลัก ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ตามแผนแม่บทฉบับดังกล่าว สนับสนุนทุก ๆ กิจกรรมทุกภาค ส่วน มีส่วนร่วมปลูกฝังคุณธรรมสร้างคนดีสังคมดีให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่ง เสริมสร้างให้เป็นคนดีมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้วยการส่งเสริม นานพลังบวร บ้าน วัด โรงเรียนร่วมสร้างสังคมคุณธรรม เนื่องจากเป็นสถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริม ให้เกิดชุมชนคุณธรรม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริง จากสถาบันใน ชุมชน ที่มีบ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ รวมเรียกว่า “พลังบวร” เป็นสถาบันหลักในการ ขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิด ความ เข้มแข็ง ทาให้เด็ก เยาวชน ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี และมีภูมิรู้ในการ ดำเนินชีวิตร่วมกับ ผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากต้องมีการส่งเสริมการขับเคลื่อนพลังบวร ร่วมสร้างสังคม คุณธรรมที่ เข้มแข็งแล้วต้องมีการประสานความร่วมมือไปยังภาคส่วนต่างๆทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการส่งเสริมการสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ คนในสังคมทุกพื้นที่ เพื่อให้คนไทยมีความเข้มแข็งทางคุณธรรม จริยธรรม สังคมไทยเกิดความสงบสุขร่มเย็น และประเทศชาติเกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน (กรมการศาสนา, 2559)

สรุป

บ้าน วัด โรงเรียน หรือที่จะเคยได้ยิน “บวร” ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการบริหารวัดให้เป็น ศูนย์กลางในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ร่วมกันทำกิจกรรม สถานปฏิบัติธรรม สำนานที่จัดงานบุญ ดังนั้น ในการที่จะบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ที่ดำเนินกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา ส่วนหนึ่งต้องได้รับความ ร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนที่มาจากบ้าน ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนหรือส่วนราชการ เพื่อที่จะร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมโดยยึดวัดเป็นจุดศูนย์กลาง จึงเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการบริหารวัดอย่างไรให้เป็นจุด ศูนย์กลางของชุมชน สังคม โดยทางเจ้าอาวาสต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการ การดึงส่วนของประชาชน ส่วนราชการเข้ามามีส่วนในการบริหารวัดด้วย ซึ่งอาจจะมาในลักษณะของคณะกรรมการของวัด เพื่อให้เกิด การรวมศูนย์ของวัดให้เป็นศูนย์กลาง

เอกสารอ้างอิง

- พิทยา บวรวัฒนา. (2546). *การบริหารเชิงบูรณาการ*. นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- สมคิด บางโม. (2553). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิทย์พัฒน์.
- อุมา สุขคนธมาน. (2543). *พระอัจฉริยภาพและการประณตศึกษา และการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประณตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรียน จันทนกร. (2547). *บทบาทของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. (2550). *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. (2560). *ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น*. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กรมการศาสนา. (2559). *ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดวาปีสุภท้าวาส*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2559). *แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559 – 2564) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556). *วัด. สืบค้น 20 เมษายน 2564, จาก*
<http://legacy.orst.go.th/?knowledges=%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94-%E0%B9%91%E0%B9%90-%E0%B8%9E%E0%B8%A4%E0%B8%A8%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%99-%E0%B9%92%E0%B9%95%E0%B9%95%E0%B9%96>
- วัดญาณเวศกวัน. (2564). *กฐินสู่ธรรม. สืบค้น 20 เมษายน 2564, จาก*
<https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/3/13>
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. (30 ธันวาคม 2559). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก หน้า 63.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวรจังหวัดอำนาจเจริญ. อำนาจเจริญ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ.*

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : การกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นจริง

LOCAL GOVERNMENT ADMINISTRATION: DECENTRALIZATION IS NOT YET REALITY.

พันตำรวจโททองอินทร์ มนต์รี

Police Lieutenant Colonel Thongin Montri

ศูนย์ฝึกอบรม กองบัญชาการตำรวจนครบาล, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Metropolitan Police Training Division, Royal Thai Police

Corresponding Author E-mail: thong5253@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ที่รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ในประเทศไทยมี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปมี 3 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทย เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจการปกครอง ที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเลือกตั้งผู้บริหารและคณะกรรมการโดยตรง มีอิสระในการบริหารงาน การจัดการ บริการสาธารณะ ปัญหาการกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ คือการมีโครงสร้างการบริหารงาน แบบคู่ขนาน จากการที่การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นทั้งหมดมีการเลือกตั้งผู้บริหารและคณะกรรมการ โดยตรงจากประชาชน ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่บริหารจัดการการให้บริการสาธารณะ และการใช้งบประมาณ แต่เนื่องจากภาครัฐมีการกำหนดให้มีการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่มีอำนาจหน้าที่ทับซ้อนในทุกด้าน ทำให้ในปัจจุบันยังไม่มีกระจายอำนาจที่แท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น; การกระจายอำนาจ; การบริการสาธารณะ

ABSTRACT

Local government administration It is a form of organizing government administration. The central government has decentralized governance and administration to various forms of local government organizations. To provide public services to the people within the scope of the law. In Thailand, there are 2 main forms: There are 3 general types of local government: Provincial Administrative Organizations, Municipalities. and Subdistrict Administrative Organization and a special form of local government organization, namely Bangkok and Pattaya city

Thai local government administration It is a form of decentralization of government. that allows localities to directly elect executives and committees Have freedom in management public service management The problem of decentralization is not yet a reality in practice. is to have a parallel administrative structure Since all local government administrations have direct elections for administrators and committees from the people. which has the authority and responsibility to manage public services and budget use However, because the government sector has established regional administrations with overlapping powers and duties in every aspect. As a result, at present there is no true decentralization.

Keywords: Local government administration; Decentralization; Public service

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย กำหนดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการรวมอำนาจ ที่การบริหารและการตัดสินใจรวมทั้งทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารราชการประเทศในภาพรวม การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการแบ่งอำนาจ การบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการมาจากราชการส่วนกลางมอบหมายให้แก่ราชการส่วนภูมิภาคนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติราชการและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการกระจายอำนาจให้ทำหน้าที่บริหารงานโดยมีความเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจบริหารงานและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ตามขอบเขตของ (สถาบันพระปกเกล้า, 2567)

การบริหารราชการส่วนกลาง ใช้หลักการรวมอำนาจ โดยให้อำนาจการบังคับบัญชา และการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือกรุงเทพมหานครอันเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐ แบ่งส่วนราชการออกเป็น (1) สำนักนายกรัฐมนตรี (2) กระทรวงหรือทบวง ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง (3) ทบวง ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง (4) กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง สำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนราชการดังกล่าวนี้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ใช้หลักการแบ่งอำนาจ โดยราชการส่วนกลางเป็นเจ้าของอำนาจ แล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการให้แก่ภูมิภาคนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และการปฏิบัติของภูมิภาคนั้นจะต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดต่อนโยบายของราชการส่วนกลางหรือของคณะรัฐมนตรี หรือตัวบทกฎหมายของประเทศ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคมี 2 ระดับ คือ จังหวัดและอำเภอ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ใช้หลักการกระจายอำนาจ ที่ส่วนกลางได้มอบอำนาจระดับหนึ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยที่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน กิจกรรมที่ทำได้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการพัฒนา มีอิสระในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือการสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่น ออกข้อบังคับหรือระเบียบต่าง ๆ มาบังคับในเขตการปกครองของตนได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีรูปแบบ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

อย่างไรก็ตาม การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมายังคงประสบกับปัญหาและอุปสรรคในหลายด้าน อาทิ

1) ปัญหาและอุปสรรคจากกฎหมายและระเบียบของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกับส่วนราชการต่าง ๆ

2) ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดทำบริการสาธารณะ ในภารกิจที่ยังไม่มีการถ่ายโอนงานเงิน (งบประมาณ) และบุคลากรจากส่วนราชการต่าง ๆ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ล้วนส่งผลในด้านลบต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญกับการกำหนดหลักการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีอิสระ และการตีความกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงหลักความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ก้าวก้าวการใช้ดุลพินิจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งอาจเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

ทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต ควรกำหนดให้เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลประชาชน โดยให้มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะ จัดระบบการศึกษา การรักษาความปลอดภัย และให้มีความเป็นอิสระ โดยภาครัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบต่อความเป็นอิสระ โดยให้มืองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้กำกับดูแล ในรูปคณะกรรมการกลาง ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่วางกรอบและนโยบายในการจัดทำมาตรฐานการกำกับดูแลท้องถิ่นของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามมาตรฐานการกำกับดูแล พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการและตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (ปิณณธร เขียวชัยพฤกษ์, 2561)

หลักการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลางให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น นับได้ว่ามีความสำคัญ เพราะการกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลางจะช่วยให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระ และเพิ่มความคล่องตัว ในการกำหนดนโยบายและการจัดทำบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และยังเป็นการแก้ไขปัญหาการจัดทำบริการสาธารณะที่ราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการจัดทำ “แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ขึ้น ซึ่งแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1) ถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ ดังนี้

(1) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการ ข้ามชั้นระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และ

(3) ภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล

2) กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

3) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือ การดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

4) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ คำนึงถึงรายได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

5) จัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะในเขตองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

นอกจากนั้น กฎหมายฉบับนี้ยังได้กำหนดให้มีการจัดทำ “แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอน การกระจายอำนาจ” ขึ้น โดยกำหนดให้แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ มีสาระสำคัญ อย่างน้อย ดังนี้

1) รายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ กรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐหรือ

ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

2) หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการในการจัดสรรส่วนภาษีและอากรให้เพียงพอแก่การดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการให้บริการสาธารณะเป็นส่วนรวมด้วย

3) รายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็น เพื่อดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) จัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดนโยบายและมาตรการ การกระจายบุคลากรจากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไปสู่ราชการส่วนท้องถิ่น โดยการสร้างระบบการถ่ายเทกำลังคนสู่ราชการส่วนท้องถิ่น และสร้างระบบความก้าวหน้าสายอาชีพที่เหมาะสม (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, 2542)

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยอาศัยพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่และภารกิจถ่ายโอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในส่วนของการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ ที่มุ่งปรับปรุงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งการถ่ายโอนภารกิจที่สำคัญและการกระจายอำนาจในระดับที่เหมาะสม เพื่อบรรเทาการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อกำหนดให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเป็นธรรม ซึ่งจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในอนาคต (พิรุณวรรณ กิตติคุณ, 2563)

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ราชการส่วนท้องถิ่น คือ รูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2553 ตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) คือ รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2567)

ราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศทุกจังหวัดมี 3 ประเภท ได้แก่

1.1 เทศบาล คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งขึ้นในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองหรือเป็นศูนย์กลางของความเป็นเมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งไม่มีความจำเป็นจะต้องเป็นท้องที่ตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด โดยองค์กรของเทศบาลต้องมีสภาเทศบาล และมีคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีแล้วแต่กรณี ซึ่งเทศบาลในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

เทศบาลนคร คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล

เทศบาลเมือง คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นที่มีประชากรรวมกัน 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล

เทศบาลตำบล คือเขตท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล และระบุชื่อพร้อมอาณาเขตของเทศบาลตำบลไว้ด้วย ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล หรือเป็นสุขาภิบาลเดิมมาก่อนการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลโดยสรุป ได้แก่ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน บำรุงทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ จัดการศึกษาอบรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จัดหาน้ำสะอาดหรือการประปา จัดให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ จัดให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ จัดให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น จัดให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

1.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทยมีจังหวัดละหนึ่งแห่ง ยกเว้นกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีเขตพื้นที่รับผิดชอบทั้งจังหวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการสาธารณประโยชน์ในเขตจังหวัด ตลอดทั้งช่วยเหลือพัฒนางานของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมทั้งการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อไม่ให้งานซ้ำซ้อน

การจัดรูปแบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้มีการปรับปรุงแก้ไขและวิวัฒนาการตามลำดับ โดยจัดให้มีสภาจังหวัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 มีลักษณะเป็นองค์กรแทนประชาชน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแนะนำแก่คณะกรรมการจังหวัดยังมีได้มีฐานะเป็นนิติบุคคล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2498 มีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกจากจังหวัดในฐานะที่เป็นราชการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ต่อมาได้มีการประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีฐานะเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่พัฒนาจังหวัด ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การอาชีพ สาธารณูปโภคต่าง ๆ โดยสรุปได้แก่ จัดสร้างระบบสาธารณูปโภคที่เทศบาล หรือ

อบต.ทำไม่ได้ เพราะขาดงบประมาณเช่น สร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องทั้งเทศบาล และ อบต. เช่น การก่อสร้างถนนสายหลัก การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น จัดรถบรรทุกน้ำช่วยเหลือพื้นที่แห้งแล้ง การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น เช่น จัดให้มีสถานที่พักผ่อน สวนสาธารณะ การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจารีตประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 โดยยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท มีฐานะเป็นนิติบุคคล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยสรุปได้แก่ การสาธารณสุขปโภค การสาธารณสุขการ และการก่อสร้างอื่นๆ การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี การส่งเสริมการฝึกและการประกอบอาชีพ คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และกิจอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีการบริหารจัดการไม่เหมือนกับรูปแบบทั่วไป จะมีขึ้นเป็นกรณีไป ส่วนใหญ่จะเป็นเขตเมืองใหญ่ เช่น เมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยวซึ่งไม่เหมาะสมที่จะใช้รูปแบบทั่วไปมาใช้ในการปกครอง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งในประเทศไทยที่ปกครองแบบพิเศษจะประกอบด้วย สภา ผู้ว่าราชการ หรือนายก ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยจะมีอยู่สองเขตการปกครองที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

2.1 กรุงเทพมหานคร เป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต มีสำนักงานใหญ่ ซึ่งมี 2 แห่ง เรียกว่า ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร 1 เสาชิงช้า ถนนดินสอ เขตพระนคร และศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร 2 ถนนมิตรไมตรี เขตดินแดง โครงสร้างการบริหารประกอบด้วย

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารสูงสุดของกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี แต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกันตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 มาตรา 13 พ.ศ. 2562

สภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สมาชิกสภากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้ง มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

2.1 เมืองพัทยา เป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่จัดตั้งตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ซึ่งต่อมาได้มีการยกเลิกแล้วใช้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 แทน โครงสร้างการบริหารประกอบด้วย

นายกเมืองพัทยา มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยา ซึ่งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปีแต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกันตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 มาตรา 15 พ.ศ. 2562

สภาเมืองพัทยา ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนยี่สิบสี่คนมาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยา โดยมีปลัดเมืองพัทยาทำหน้าที่เลขานุการสภาเมืองพัทยา มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นของไทยมีโครงสร้างการบริหารงานแบบคู่ขนาน คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดมีการเลือกตั้งผู้บริหารและคณะกรรมการโดยตรงจากประชาชน ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะและการใช้งบประมาณในพื้นที่ของตนเอง กำกับดูแล โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในขณะเดียวกันในพื้นที่เหล่านั้นที่มีอาณาเขต เป็นจังหวัด อำเภอหรือตำบลนั้น ในส่วนของการปกครองส่วนภูมิภาคที่ได้รับการแบ่งอำนาจจากส่วนกลาง มีการแต่งตั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานทั่วไปจากราชการส่วนกลาง ให้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับ ราชการส่วนท้องถิ่นดังกล่าว พร้อมกับมีหน้าที่กำกับดูแลท้องถิ่นนั้นด้วย ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในอำนาจ หน้าที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอิสระที่แท้จริง เกิดความไม่ชัดเจนในความรับผิดชอบ และเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของการให้บริการระดับท้องถิ่น โดยสามารถสรุปปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ได้ดังนี้

1. ด้านรูปแบบและโครงสร้าง

รูปแบบและโครงสร้างการบริหารงานในท้องถิ่นเป็นแบบคู่ขนาน คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดมีการเลือกตั้งผู้บริหารและคณะกรรมการโดยตรงจากประชาชน ในขณะเดียวกันในพื้นที่เหล่านั้น มีการกำหนดเป็นพื้นที่ของการปกครองส่วนภูมิภาคด้วย มีการแต่งตั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานทั่วไปจากราชการส่วนกลาง

1.1 ปัญหาด้านรูปแบบการปกครองระดับจังหวัด มีการทับซ้อนกันอยู่ใน 2 รูปแบบ คือ เป็นทั้งราชการส่วนท้องถิ่นและเป็นทั้งราชการส่วนภูมิภาค ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กร ที่จัดตั้งขึ้นมาตามหลักการกระจายอำนาจ มีอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในพื้นที่ แต่ในพื้นที่ เดียวกันนี้ก็ยังคงมีหน่วยงานที่เป็นราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นตัวแทนของกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ประจําอยู่ในพื้นที่เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการทับซ้อนกันในเชิงอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้ในส่วนของโครงสร้าง

ภายในแต่ละท้องถิ่นก็มีผู้บริหาร 2 ประเภทดำรงอยู่ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่บริหารงานในพื้นที่เดียวกัน นายอำเภอและนายกเทศมนตรีของเทศบาล หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่บริหารงานในพื้นที่ที่ทับซ้อนกัน หรือแม้แต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเองก็มีพื้นที่ทับซ้อนกับเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ ในเขตจังหวัด

1.2 ปัญหาโครงสร้างภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การที่ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนนั้นเป็นรูปแบบการบริหารที่ส่งผลให้ผู้บริหารมีอำนาจมาก ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายและการบริหารงานท้องถิ่น การจัดทำงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การยับยั้งข้อบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งการที่ผู้บริหารมีอำนาจมากเช่นนี้ทำให้การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของผู้บริหารหรือการตรวจสอบถ่วงดุลกันเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ส่วนสภาท้องถิ่นเองมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเช่นกัน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นและถ่วงดุลอำนาจการบริหาร แต่ในความเป็นจริงการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันกลับเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยากมาก จึงเป็นปัญหาว่าทั้งสองฝ่ายไม่เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลกันได้ และนอกนี้การกำหนดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นโครงสร้างแบบเดียวกันทั้งหมด เป็นการเลียนแบบสภาระดับชาติ ซึ่งเป็นปัญหาทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นนั้นต่างมีความแตกต่างหลากหลาย การนำโครงสร้างแบบเดียวมาลงไปยังพื้นที่ที่หลากหลายนั้นย่อมไม่อาจจะกล่าวได้ว่าถูกต้องและเหมาะสมแล้วได้ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

1.3 แนวทางแก้ไข

1) ปรับรูปแบบการปกครองในท้องถิ่นให้มีเพียงรูปแบบเดียวคือ ราชการส่วนท้องถิ่น โดยเมื่อมีความพร้อมทั้งการถ่ายโอนภารกิจที่จำเป็นและบุคลากรมีทักษะการบริหารที่ดีแล้ว จึงค่อยๆ ยกเลิกการแต่งตั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคที่ละส่วน เริ่มต้นจากระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดตามลำดับ

2) ปรับโครงสร้างและขนาดการปกครองในท้องถิ่นให้เหมาะสม ควรกำหนดให้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบทั่วไปเพียงประเภทเดียวเท่านั้น และควรจะยุบรวมองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กให้เหมาะสมกับพื้นที่และงบประมาณ

3) จัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษให้มากขึ้น

2. ด้านอำนาจหน้าที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 250 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560)

2.1 ปัญหาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ ทำให้เห็นได้ว่าหน้าที่หลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น คือ การจัดทำบริการสาธารณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และให้เป็นหน่วยในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่อยู่ในท้องถิ่น ย่อมเป็นหน่วยที่

ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ย่อมจะรู้และสามารถแก้ปัญหาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ดีที่สุด ซึ่งท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจต่างๆ จากกระทรวง ทบวง กรม เรื่อยมานับตั้งแต่มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เส้นทางของการถ่ายโอนภารกิจนั้นใช้เวลายาวนานและมีปัญหาทั้งการถ่ายโอนมาแต่ภารกิจไม่ถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณ โดยที่ท้องถิ่นยังไม่พร้อม ทั้งการถ่ายโอนภารกิจที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน โดยที่ท้องถิ่นไม่มีความรู้เรื่องนั้นเลยและไม่มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ท้องถิ่น และปัจจุบันการโอนภารกิจก็ยังคงดำเนินอยู่ตามที่กฎหมายแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ แต่การที่รัฐมิได้มีการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้หลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนภารกิจเหล่านั้นมาแล้วก็ยังคงไม่มีอำนาจอย่างเต็มที่ในการจัดการกิจ

2.2 แนวทางแก้ไข

1) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับพื้นที่

2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนให้มีความสอดคล้องกัน โดยประเด็นสำคัญที่สุด คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้กำหนดว่าภารกิจใดที่ไม่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำเพราะเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง เช่น การทหาร การต่างประเทศ ระบบเงินตรา หรือโครงการขนาดใหญ่หลายๆ เป็นต้น

3. ด้านการกำกับดูแล

หลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ คือ ท้องถิ่นต้องมีความเป็นอิสระ รัฐกำกับดูแลท้องถิ่นได้เท่าที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่กระทบต่อสาระสำคัญของการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ระดับการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้ว่าท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองหรือไม่เพียงใด กระบวนการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เป็นกระบวนการที่ประสบกับปัญหาสำคัญหลายประการ อย่างเช่น การที่มีกฎหมายและระเบียบจำนวนมากที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการหลายขั้นตอนทั้งในเรื่องการขออนุมัติ อนุญาต

3.1 ปัญหาของผลประโยชน์ทับซ้อนก็ยังคงเป็นอีกประเด็นปัญหาหนึ่งกล่าวคือ โดยปกติอำนาจในการกำกับดูแลจะเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอมักขาดแคลนงบประมาณในการบริหารงาน ดังนั้น จึงต้องขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อหน่วยงานของภูมิภาคได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นเช่นนี้แล้วก็ย่อมเป็นการยากที่กลไกของราชการส่วนภูมิภาคจะทำหน้าที่กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งการขาดบทบาทที่เข้มแข็งจากสภาท้องถิ่น และภาคประชาชนในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็นับเป็นปัญหาของการกำกับดูแลด้วยเช่นกัน (ศุภสวัสดิ์ ชีवाल, 2555)

3.2 แนวทางแก้ไข

1) ควรกำหนดให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และไม่กระทบต่อความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้กำกับดูแล หรือ กำหนดให้มีคณะกรรมการกลางในการกำกับดูแล เพื่อทำหน้าที่วางกรอบและนโยบายในการจัดทำ มาตรฐานการกำกับดูแลท้องถิ่นของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามมาตรฐานการกำกับดูแล

4. ด้านการคลังและงบประมาณ

การคลังท้องถิ่นถือเป็นปัจจัยสำคัญทางการบริหาร การกระจายอำนาจทางการคลังนับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะหากไม่มีการกระจายอำนาจ ด้านการคลังหรือละเลยต่อการให้ความสำคัญในมิติทางการคลังแล้ว เป็นการยากที่จะกล่าวได้ว่า มีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ดังนั้น การคลังท้องถิ่นที่เป็นอิสระจึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับ การจัดการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น อันเป็นปรัชญาพื้นฐานของการปกครอง ท้องถิ่น ซึ่งการคลังและงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

4.1 ปัญหาเรื่องสัดส่วนรายได้ระหว่างรัฐกับท้องถิ่น เนื่องจากนโยบายการกระจายอำนาจ ได้กระจายบทบาทภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภารกิจที่เป็น เรื่องสำคัญกับการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในชั้นพื้นฐานหลากหลายภารกิจที่มีความ จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่กลับพบว่าท้องถิ่นจำนวนมากมีรายได้ไม่เพียงพอแก่ การบริหารจัดการ อีกทั้งแหล่งรายได้ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ยังมีข้อจำกัด เพราะแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อรายได้ของท้องถิ่น ไม่เพียงพอ ประชาชนก็จะไม่ได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพอย่างที่เราควรจะเป็น ซึ่งเมื่อท้องถิ่นมีรายได้ ไม่เพียงพอแล้ว ก็ต้องพึ่งพารายได้จากรัฐส่วนกลางเป็นหลัก นอกจากนี้งบประมาณที่ให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นการให้เงินอุดหนุน แบบมีเงื่อนไขโดยมีการควบคุมเงินงบประมาณดังกล่าวให้ใช้ตามที่ รัฐส่วนกลางกำหนดเท่านั้น ซึ่งตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 โดยการเพิ่มสัดส่วนอย่างเหมาะสมกับภารกิจที่ถ่ายโอน แต่ปัจจุบันรายได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังคงไม่ถึงตามที่กฎหมายกำหนดได้

4.2 ปัญหาด้านฐานภาษีท้องถิ่น รายได้จากภาษีท้องถิ่นตามกฎหมายกำหนดให้ท้องถิ่น มีรายได้จากภาษีซึ่งรัฐจัดเก็บ และจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนของฐานภาษีที่ท้องถิ่น มีอำนาจในการจัดเก็บเองนั้น ได้แก่ ฐานทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นและฐานการบริโภค ซึ่งเมื่อพิจารณาถึง ฐานภาษีของท้องถิ่นแล้วจะพบว่าเป็นฐานรายได้ที่จำกัดและไม่มีแนวโน้มการพัฒนา ทำให้ท้องถิ่นต้องพึ่งพิง รายได้ที่รัฐจัดสรรให้เป็นหลัก ซึ่งสภาวะการณ์เช่นนี้จะทำให้ท้องถิ่นไม่มีความเป็นอิสระ ไม่มีงบประมาณ เพียงพอต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการ ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และการเบิกจ่ายเงินที่ไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (อัครณัฐ วงศ์ปรีดี, 2555)

4.4 แนวทางแก้ไข

- 1) ควรมีการกำหนดสัดส่วนรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอต่อการบริหารงาน
- 2) ควรกำหนดฐานการจัดเก็บภาษีรูปแบบใหม่ กำหนดที่มาของรายได้และแหล่งรายได้ให้ชัดเจน เช่น ภาษีรายได้ส่วนบุคคล ภาษีสิ่งแวดล้อม ภาษีค่าธรรมเนียมสนามบินหรือค่าเหยียบแผ่นดิน ฯลฯ โดยให้มีกฎหมายรายได้ท้องถิ่นใช้บังคับเป็นการเฉพาะ

5. ด้านการบริหารงานบุคคล

5.1 ปัญหาการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่น แม้รัฐธรรมนูญจะได้มีการบัญญัติระดับการบริหารงานบุคคลให้ดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีปัญหาอยู่ในด้านองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคล มีหลายองค์กรไม่มีความเป็นเอกภาพ ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่น บุคลากรของท้องถิ่นยังไม่มีช่องทางในการเจริญเติบโตในสายงาน บุคลากรของท้องถิ่นไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านความรู้ความสามารถเท่าที่ควร นอกจากนี้บุคลากรของท้องถิ่นยังมีระบบที่ด้อยกว่า ระบบข้าราชการพลเรือน สิทธิและสวัสดิการต่างๆ ก็ยังคงด้อยกว่าข้าราชการ ซึ่งประเด็นนี้ทำให้บุคลากรของท้องถิ่นขาดความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตน ปัญหาเรื่องอิทธิพลและระบบอุปถัมภ์ก็เป็นปัญหาของการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่น ซึ่งทำให้การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในท้องถิ่นไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ทั้งยังเป็นช่องทางการทุจริต คอร์รัปชั่นด้วย

5.2 แนวทางแก้ไข

- 1) ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร
- 2) ควรจัดทำมาตรฐานด้านการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน
- 3) ควรจะยกเลิกคำสั่ง คสช.ที่ 8/2560 ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ เข้ามาทำหน้าที่เกี่ยวกับการสอบแข่งขันการสอบคัดเลือก การคัดเลือก และการโอนข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ที่เป็นปัญหามีคดีฟ้องร้องกันอย่างมากมายในปัจจุบัน

สรุป

การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย แบ่งโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการรวมอำนาจ ที่การบริหารและการตัดสินใจรวมทั้งทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารราชการประเทศในภาพรวม เพื่อให้

การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการแบ่งอำนาจ การบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการมาจากราชการส่วนกลางมอบหมายให้แก่ราชการส่วนภูมิกำนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติราชการและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการกระจายอำนาจให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่บริหารงานโดยมีความเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจบริหารงานและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ตามขอบเขตของกฎหมาย

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ในส่วนของการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งปรับปรุงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งการถ่ายโอนภารกิจที่สำคัญและการกระจายอำนาจในระดับที่เหมาะสม เพิ่มบทบาทการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อกำหนดให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเป็นธรรม

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมายในประเทศไทย มี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศทุกจังหวัดมี 3 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งในประเทศไทยที่ปกครองแบบพิเศษจะประกอบด้วย สภาผู้ว่าราชการหรือนายก ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยจะมีอยู่สองเขตการปกครองที่เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย เกิดจากการมีโครงสร้างการบริหารงานแบบคู่ขนาน คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดมีการเลือกตั้งผู้บริหารและคณะกรรมการโดยตรงจากประชาชน ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะและการจัดลำดับความสำคัญของการใช้งบประมาณในพื้นที่จังหวัด อำเภอหรือตำบลของตนเอง กำกับดูแลโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในขณะเดียวกันพื้นที่จังหวัด อำเภอหรือตำบลนั้น ในส่วนของการปกครองส่วนภูมิภาคที่ได้รับการแบ่งอำนาจจากส่วนกลางมีการแต่งตั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานทั่วไปจากส่วนราชการ ให้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับส่วนราชการท้องถิ่นดังกล่าว พร้อมกับ

มีหน้าที่กำกับดูแลด้วย ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่เกิดขึ้น และทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอิสระที่แท้จริง ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนความรับผิดชอบ และเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของการให้บริการระดับท้องถิ่น ได้แก่ ด้านรูปแบบและโครงสร้าง ด้านอำนาจหน้าที่ด้านการกำกับดูแล ด้านการคลังและงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- ปิ่นนคร เอียรชัยพลกษ. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*. 3(2), 194-195.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน,
- พิรุณวรรณ กิตติคุณ. (2563). *การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น: การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้น 1 เมษายน 2567, จาก <https://dl.parliament.go.th/คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ>.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2560). *ราชการส่วนท้องถิ่น (ประเทศไทย)*. สืบค้น 1 เมษายน 2567, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ราชการส่วนท้องถิ่น_ประเทศไทย.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. (2555). *การปฏิรูปการกระจายอำนาจและการจัดการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เป็นไท,
- สถาบันพระปกเกล้า. (2560). *การบริหารราชการแผ่นดิน*. สืบค้น 1 เมษายน 2567, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริหารราชการแผ่นดิน>.
- อัครณัฐ วงศ์ปรีดี, (2555). ปัญหาการคลังท้องถิ่นไทย: บทสะท้อนจากมุมมองของผู้บริหารเทศบาล. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 19, 1-28.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารชัยมงคลปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น

1.1 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของภคสิริ แอนิหน (2563) ผลการวิจัยพบว่า...

1.2 ภคสิริ แอนิหน (2563) กล่าวว่า...

1.3 ... consistent with the research of Paksiri Aenihon (2020) the research results found...

1.4 Paksiri Aenihon (2020) explains to...

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (มนตรี วรภัทรทรัพย์, 2563)

2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระปิฎกโกศล และมนตรี วรภัทรทรัพย์, 2563)

2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระปิฎกโกศลและคณะ, 2563)

2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ภาคศิริ แอนิหน. (2563). การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 178-186.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์: // สำนักพิมพ์.

ภาคศิริ แอนิหน. (2564). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ภาคศิริ แอนิหน. (2562). *การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระปิฎกโกศล. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.// (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ).// ราชกิจจานุเบกษา.// เล่ม ตอน.// หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.



(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์, วัน เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.



ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหา
นั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว
พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

- 1..... (16 pt)
- 2..... (16 pt)
- 3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิง
ปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....



ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

..... คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....
.....
ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt)

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt)

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt)

.....

**กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมี
ชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)**

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์
ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological
Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

จิตวิวัฒน์ หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ,
3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธใน
จังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลัก
พุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.



Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis.
Statistics used for data analysis.
Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)



Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

- 1. (16 pt)
- 2. (16 pt)
- 3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative

and qualitative). Data analysis (quantitative and qualitative). Statistics used to analyzed the data.

.....

.....

.....

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

.....

.....

.....



Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation

.....



Discussion (18 pt)

(1.6 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.

Body of knowledge (18 pt)

(16.pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt)

Operational Recommendations (16 pt)

Recommendations for Next Research (16 pt)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16.pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.



References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA)
References in contents and at the end must be consistent.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16.pt)ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16.pt)เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความ
วิชาการ.....

.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)



ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง



สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบAmerican Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

.....

.....

.....

.....



Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Content (18 pt)

(16.pt).....
.....
.....
.....
.....



Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....
.....
.....
.....
.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation.....



Conclusion (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA)

References in contents and at the end must be consistent.

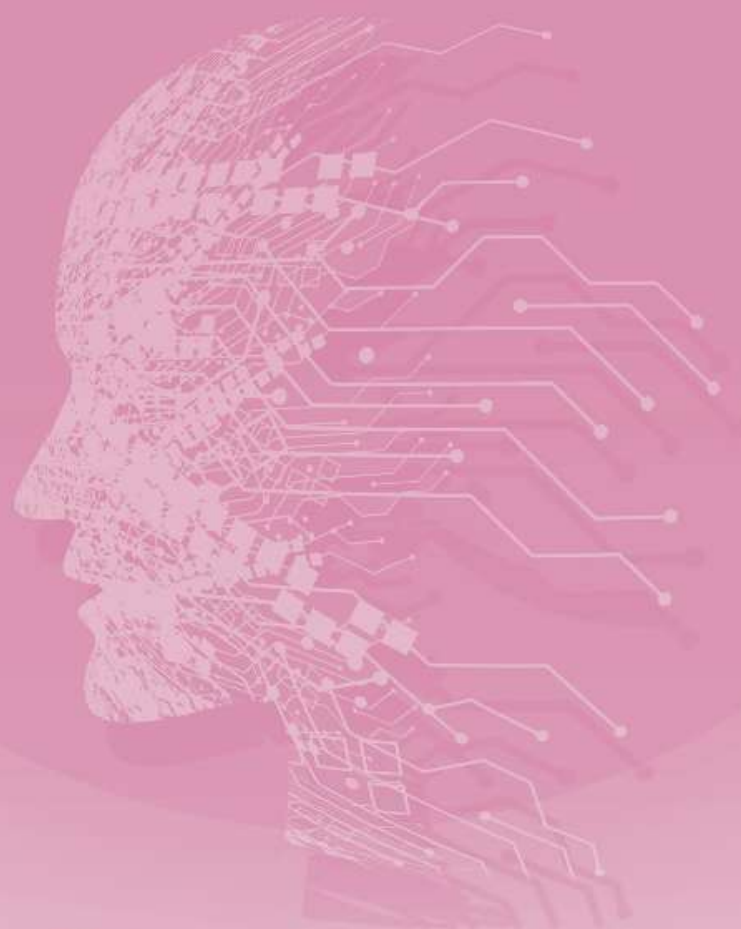
.....

.....

.....

.....

.....



วารสารชัยมงคลปริทรรศน์
Journal of Chaimongkol Review